

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 118 L

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i universitets- og høyskoleloven,
fagskoleloven og studentsamskipnadsloven
(ekstraerverv, innstillingsutvalg mv.)

Innhold

1	Hovedinnhold	5	2.4.5.5	Flytte hjemmel for tilbaketrekking av akkrediteringsmyndighet til lov	21
2	Endringer i universitets- og høyskoleloven	7	2.5	Oppnevning og valg av institusjonenes styre	22
2.1	Bakgrunn	7	2.5.1	Bakgrunn	22
2.1.1	Om høringen	7	2.5.2	Gjeldende rett	22
2.1.2	Egenbetaling for gjentak av tidligere beståtte eksamener ved statlige universiteter og høyskoler	8	2.5.3	Høringsforslaget	23
2.2	Utlysing av ekstraerverv	9	2.5.4	Høringsinstansenes syn	23
2.2.1	Bakgrunn	9	2.5.5	Departementets vurdering	23
2.2.2	Gjeldende rett	10	2.6	Oppnevning av NOKUTs styre	24
2.2.2.1	Regelen om ekstraerverv	10	2.6.1	Bakgrunn	24
2.2.2.2	Krav om utlysing i undervisnings- og forskningsstillinger	10	2.6.2	Gjeldende rett	25
2.2.2.3	Unntak fra kravet om utlysing	10	2.6.3	Høringsforslaget	25
2.2.3	Høringsforslaget	10	2.6.4	Høringsinstansenes syn	25
2.2.4	Høringsinstansenes syn	11	2.6.5	Departementets vurdering	26
2.2.5	Departementets vurdering	11	2.6.5.1	Ansattrepresentant	26
2.3	Oppheve krav om innstillingsutvalg	12	2.6.5.2	Studentrepresentant	26
2.3.1	Bakgrunn	12	2.6.5.3	Oppnevningsperiode	27
2.3.2	Gjeldende rett	12	2.7	Andre endringer	27
2.3.3	Høringsforslaget	13	2.7.1	Forskriftshjemmel om beskyttelse av gradstitler	27
2.3.4	Høringsinstansenes syn	13	2.7.2	Forskriftshjemmel for opptak til mastergradsstudier	28
2.3.5	Departementets vurdering	14	2.7.3	Forskriftshjemmel for unntak fra tilknytningskravet i uhl. § 11-12 ...	28
2.4	Lovregulering av hoved- elementene ved institusjons- kategoriene universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole	15	2.7.4	Retting av feil og utilsiktet endring	29
2.4.1	Bakgrunn	15	2.8	Bruk av studentarbeider i plagiatkontroll	29
2.4.2	Gjeldende rett	15	2.8.1	Bakgrunn	29
2.4.2.1	Innledning	15	2.8.2	Gjeldende rett	29
2.4.2.2	Felles krav for alle institusjoner ...	16	2.8.3	Høringsforslaget	30
2.4.2.3	Universiteter	16	2.8.4	Høringsinstansenes syn	30
2.4.2.4	Vitenskapelige høyskoler	16	2.8.5	Departementets vurdering og forslag	31
2.4.2.5	Høyskoler	16	3	Endringer i fagskoleloven	33
2.4.2.6	Departementets adgang til å trekke tilbake institusjonenes akkrediteringsmyndighet	17	3.1	Bakgrunn	33
2.4.3	Høringsforslaget	17	3.2	Gjeldende rett	34
2.4.4	Høringsinstansenes syn	17	3.3	Høringsforslaget	35
2.4.5	Departementets vurdering	18	3.4	Høringsinstansenes syn	35
2.4.5.1	Generelt om lovfesting av hovedelementene	18	3.5	Departementets vurdering	36
2.4.5.2	Universiteter	20	3.5.1	Mandat	36
2.4.5.3	Vitenskapelige høyskoler	21	3.5.2	Plikt til å informere om studentombudet	36
2.4.5.4	Høyskoler	21	3.5.3	Ansettelse på åremål	37
			3.5.4	Taushetsplikt	37
			3.5.5	Faglig uavhengighet	38
			3.5.6	Krav til kompetanse	38
			3.5.7	Paragrafens plassering i loven	38

4	Endringer i studentsamskipnadsloven	40	6	Merknader til lovforslaget	42
5	Økonomiske og administrative konsekvenser	41	6.1	Endringer i universitets- og høyskoleloven	42
5.1	Endringer i universitets- og høyskoleloven	41	6.2	Endringer i fagskoleloven	45
5.2	Endringer i fagskoleloven	41	6.3	Endringer i studentsamskipnadsloven	45
5.3	Endringer i studentsamskipnadsloven	41		Forslag til lov om endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og studentsamskipnadsloven (ekstraervert, innstillingsutvalg mv.)	47

Prop. 118 L

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og studentsamskipnadsloven (ekstraerverv, innstillingsutvalg mv.)

*Tilråding fra Kunnskapsdepartementet 10. april 2025
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Støre)*

1 Hovedinnhold

I denne proposisjonen fremmer Kunnskapsdepartementet forslag til endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og studentsamskipnadsloven.

Departementet foreslår endringer i universitets- og høyskoleloven for å åpne for at den enkelte institusjon, og ikke bare styret selv, skal ha adgang til å ansette personer i ekstraerverv uten utlysing. Hovedregelen skal fortsatt være at ekstraerverv skal lyses ut, og vilkåret for å kunne ansette uten utlysing skal være det samme som for øvrige undervisnings- og forskningsstillinger, dvs. at det må foreligge særlige grunner for å kunne ansette uten utlysing. Forslaget innebærer at styret kan delegere til annet nivå på institusjonen å ansette i ekstraerverv etter unntaksbestemmelsen. Se punkt 2.2.

I proposisjonen er det også forslag om å oppheve kravet i universitets- og høyskoleloven om at det skal være innstillingsutvalg ved ansettelser i enkelte lederstillinger. Forslaget vil bidra til foren-

kling av ansettelsesprosesser og harmonisere regelverket med det som gjelder ellers i staten. Se punkt 2.3.

Departementet foreslår at hovedelementene ved institusjonskategoriene universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole flyttes fra forskrift til lov. Forslaget medfører at hovedelementene og eventuelle endringer i disse, fastsettes av Stortinget. En lovfesting vil gi større forutsigbarhet for institusjonene og loven vil på denne måten gi et tydeligere uttrykk for forskjellen mellom de ulike institusjonskategoriene. Se punkt 2.4.

I proposisjonen er det også forslag om endringer i reglene i universitets- og høyskoleloven om oppnevning av institusjonenes styre og av NOKUTs styre og forslag til enkelte andre mindre endringer. Se punkt 2.5 til 2.7.

I lovproposisjonen omtales det rettslige grunnlaget for bruk av studentarbeider i såkalt plagiatkontroll, dvs. kontroll av tekstlikhet for å avdekke mistanke om fusk. Departementet mener at uni-

versitets- og høyskoleloven gir tilstrekkelig rettslig grunnlag for bruk av studentarbeider i plagiatkontroll, og departementet foreslår derfor ikke å innføre en eksplisitt hjemmel for dette. Se punkt 2.8.

Departementet går ikke videre med forslaget i høringen om å åpne for at universiteter og høyskoler kan ta egenbetaling for gjentak av tidligere beståtte eksamener. Se punkt 2.1.2.

I proposisjonen foreslås også noen mindre justeringer og presiseringer i fagskoleloven for å

legge til rette for etableringen av et nasjonalt studentombud, slik Stortinget har bestemt. Se punkt 3. Videre foreslås det endringer i studentsamskipnadsloven for å oppdatere loven i samsvar med endringer i regnskapsloven. Se punkt 4.

Departementet foreslår at lovendringene skal tre i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Departementet tar sikte på at lovendringene skal tre i kraft fra 1. august 2025.

2 Endringer i universitets- og høyskoleloven

2.1 Bakgrunn

2.1.1 Om høringen

Kunnskapsdepartementet sendte 9. oktober 2024 på høring forslag om endringer i universitets- og høyskoleloven og universitets- og høyskoleforskriften. Høringsfristen var 15. desember 2024.

Høringen ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene

Arbeids- og velferdsdirektoratet

Datatilsynet

De nasjonale forskningsetiske komiteene

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse

Helsedirektoratet

Helsetilsynet

Komité for kjønnsbalanse og mangfold i forskning

Likestillings- og diskrimineringsombudet

Nasjonalt fagskoleråd

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen

Norges forskningsråd

Norsk utenrikspolitisk institutt

Politidirektoratet

Regelrådet for næringslivet

Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør

Språkrådet

Statens lånekasse for utdanning

Statistisk sentralbyrå

Statsforvalterne

Utdanningsdirektoratet

Riksrevisjonen

Sametinget

De regionale helseforetakene

Fylkeskommunene

Universitetene og høyskolene (statlige og private)

Abelia

Akademiet for yngre forskere

Akademikerforbundet

Akademikerne

Arbeidsgiverforeningen Spekter

Arkitektenes Fagforbund

Association of Norwegian Students Abroad ANSA

Bibliotekarforbundet

Creo – forbundet for kunst og kultur

Delta

Den norske Jordmorforening

Den norske legeforening

Den norske tannlegeforening

Den norske veterinærforening

Det Norske Diakonforbund

Det Norske Videnskaps-Akademi

Econa

Elevorganisasjonen

Forskerforbundet

Forskningsinstituttens fellesarena

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon

Hovedorganisasjonen Virke

Kristne Friskolers Forbund

KS

Kringkastingsringen

Landssamanslutninga av nynorskkommunar

Landslaget for språklig samling

Landsorganisasjonen i Norge

Lærernes Yrkesforbund

Nasjonalt fagskoleråd

Naturviterne

Noregs Mållag

Norges Farmaceutiske Forening

Norges Handikapforbund

NITO-Norges Ingeniør- og teknologorganisasjon

Norges Juristforbund

Norsk Ergoterapeutforbund

Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening

Norsk Fysioterapeutforbund

Norsk Lektorlag

Norsk Målungdom

Norsk psykologforening

Norsk Radiografforbund

Norsk studentorganisasjon

Norsk Sykepleierforbund

Norsk Tjenestemannslag

Nynorsk forum

Næringslivets Hovedorganisasjon

Organisasjon for norske fagskolestudenter
 Parat
 Presteforeningen
 Riksmålsforbundet
 Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes
 organisasjoner
 Samfunnsviterne
 Samfunnsøkonomene
 Samskipnadsrådet
 Skolelederforbundet
 Skolenes landsforbund
 STAFO
 Steinerskoleforbundet
 Stipendiatororganisasjonene i Norge
 Synshemmede Akademikeres Forening
 Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening
 Unge funksjonshemmede
 Unio
 Universitets- og høyskolerådet
 Utdanningsforbundet
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Departementet mottok høringsinnspill fra 51 høringsinstanser. Disse høringsinstansene hadde merknader til forslagene:

Datatilsynet
 Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse
 Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen
 Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa
 Språkrådet

Helse Vest RHF

Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo
 Handelshøyskolen BI
 Høgskolen i Molde, vitenskapelig høgskole i
 logistikk
 Høgskulen på Vestlandet
 Høyskolen Kristiania
 MF vitenskapelig høyskole
 Nord universitet
 Norges miljø- og biovitenskapelige universitet
 Norges handelshøyskole
 Norges idrettshøgskole
 Norges musikkhøgskole
 Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
 OsloMet – storbyuniversitetet
 Samisk høgskole – Sámi allaskuvla
 Universitetet i Agder
 Universitetet i Bergen
 Universitetet i Innlandet
 Universitetet i Oslo
 Universitetet i Stavanger
 Universitetet i Sørøst-Norge

Universitetet i Tromsø – Norges arktiske
 universitet
 VID vitenskapelige høgskole

Abelia
 Akademikerne
 Forskerforbundet
 NITO
 Norsk Studentorganisasjon
 Norsk Sykepleierforbund Student
 Norsk tjenestemannslag
 Riksmålsforbundet
 Stipendiatororganisasjonene i Norge
 Studentdemokratiet i Sørøst-Norge
 Studentorganisasjonen ved Universitetet i
 Stavanger
 Studentparlamentet ved OsloMet
 Studentparlamentet ved UiO
 Studenttinget på Vestlandet
 Studenttinget ved Høgskolen i Molde
 Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening
 UiODoc
 Unio
 Universitets- og høyskolerådet
 Utdanningsforbundet

Disse høringsinstansene hadde ikke merknader til forslagene:

Forsvarsdepartementet
 Helse Sør-Øst RHF
 Vestfold fylkeskommune

2.1.2 Egenbetaling for gjentak av tidligere beståtte eksamener ved statlige universiteter og høyskoler

I høringen foreslo departementet å åpne for at statlige universiteter og høyskoler skal kunne ta betalt fra studenter for gjentak av tidligere beståtte eksamener. Forslaget gikk ut på å etablere en forskriftshjemmel i universitets- og høyskoleloven, med tilhørende nærmere regulering i forskrift. Det må ses i sammenheng med at Stortinget på bakgrunn av forslag i Prop. 1 S (2024–2025) har vedtatt å redusere bevilgningen til universiteter og høyskoler i statsbudsjettet for 2025 med et beløp tilsvarende et anslag på egenbetalingsinntektene. Bevilgningen er vedtatt redusert med 22,3 millioner kroner, fordelt med 18,4 millioner kroner på statlige universiteter og høyskoler og 3,9 millioner kroner på private høyskoler. Fullt opptrappet i 2026 vil reduksjonen utgjøre 44,6 millioner kroner.

I høringen var forslaget begrunnet med at det er rimelig at studenter som ønsker å forbedre en karakter, selv dekker kostnadene forbundet med et nytt eksamensforsøk. Videre var det begrunnet med at det er uheldig at studenter bruker tid og ressurser på å ta opp eksamener de allerede har bestått, istedenfor å konsentrere seg om videre progresjon og gjennomføring av utdanningen.

Totalt 37 høringsinstanser uttalte seg om forslaget. Av disse var alle negative, utenom én. Innvendingene går blant annet ut på at forslaget står i et problematisk forhold til gratisprinsippet, og at det vil treffe skjevt ved at det kan premiere ressurssterke studenter og dermed forsterke sosiale forskjeller i høyere utdanning. Flere viste også til at en egenbetalingsordning kan være mer kostnadskrevende å administrere enn den vil være innbringende, og flere stilte spørsmål ved om forslaget faktisk vil bidra til at flere studenter gjennomfører studiene på normert tid.

Departementet går ikke videre med forslaget om å åpne for at også statlige universiteter og høyskoler skal kunne ta betalt for gjentak av tidligere beståtte eksamener. Departementet legger til grunn at det da ikke vil være tillatt for statlige institusjoner å ta egenbetaling for gjentak av beståtte eksamener.

Den vedtatte reduksjonen i bevilgningen i 2025 er fordelt mellom statlige og private universiteter og høyskoler på bakgrunn av faktiske gjentak av beståtte eksamener i 2022. Fordi de statlige institusjonene med forslaget likevel ikke kan ta egenbetaling, er en slik fordeling ikke lenger hensiktsmessig. Departementet tar sikte på å foreslå for Stortinget ifm. revidert budsjett for 2025 at reduksjonen i stedet fordeles andelsmessig etter størrelsen på rammebevilgningen til institusjonene.

2.2 Utlysing av ekstraerverv

2.2.1 Bakgrunn

I høringen til ny universitets- og høyskolelov ble det foreslått å fjerne regelen om at universiteter og høyskoler kan ansette personer i ekstraerverv på åremål i inntil 20 prosent av en undervisnings- og forskningsstilling, fordi departementet mente at de alminnelige reglene i statsansatteloven og arbeidsmiljøloven kunne ivareta behovet for å ansette i mindre stillinger, fast eller midlertidig. Flertallet av høringsinstansene var imot forslaget om å fjerne denne åremålshjemmelen for såkalte II-stillinger, og departementet valgte å videreføre

regelen om ansettelse i ekstraerverv i forslaget til ny lov. Stortinget sluttet seg til forslaget.

I enkelte av høringssvarene fra institusjonene kom det fram at én av grunnene til at de ønsket å beholde regelen om ekstraerverv, var at de mente at disse stillingene ikke trengte å lyses ut. Noen institusjoner la til grunn at det foreligger «særlige grunner» for alle ansettelser i ekstraerverv slik at unntakshjemmelen i den nå opphevede universitets- og høyskoleloven av 2005 § 6-3 fjerde ledd (ny uhl. § 7-8) om å ikke lyse ut kunne benyttes. Departementet presiserte derfor i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 11.8.4.2 at hovedregelen for alle ansettelser i staten, også ekstraerverv, er at de skal lyses ut. Det ble i samme proposisjon punkt 11.9.4 presisert at det at en stilling er et ekstraerverv, i seg selv ikke kan regnes som en særlig grunn til å ikke lyse ut, og at styrene heller ikke har adgang til å delegere myndighet til å treffe beslutning om at ansettelse kan gjøres uten utlysing.

Departementet har, i etterkant av Stortingets behandling av ny lov, mottatt innspill fra flere institusjoner som mener det vil være utfordrende for dem å gjennomføre ansettelsesprosesser i ekstraerverv etter uhl. § 7-7. Særlig pekte institusjonene på at det er unødvendig strengt og lite fleksibelt at beslutninger om å gjennomføre ansettelser uten utlysing må treffes av styret, uten adgang for styret til å delegere.

Institusjonene viser til at ekstraerverv brukes for å dekke et behov for å kunne knytte til seg fremragende forskere, eller når det er behov for spesiell kompetanse fra praksisfeltet. Stillingene benyttes stort sett alltid til helt spesifikke undervisningsområder. Institusjonene hevder at det ofte bare er én eller veldig få personer som kan være aktuelle for stillingene, og at fagmiljøene ofte vet hvem som er den beste kandidaten. Instituttledere opplever at det har blitt mer utfordrende å få tak i søkere, og at dersom disse stillingene alltid skal lyses ut, kan det bli enda mer krevende å få tak i strengt nødvendig kompetanse.

Utlysing av stilling og gjennomføring av en ordinær ansettelsesprosess vil ifølge institusjonene føre til økt byråkratisering og behov for økte administrative ressurser. I tillegg harmonerer ikke behandling av en rekke slike ansettelsesaker med styrets ansvar og rolle, som skal være overordnet og strategisk.

Departementet mener det er viktig at det er god mobilitet mellom universitets- og høyskolesektoren og arbeidslivet. Personer som har sin hovedstilling i en annen virksomhet og som ansettes i ekstraerverv ved et universitet eller en høy-

skole, kan bringe med seg spesiell fagkompetanse, andre perspektiver fra andre typer virksomheter og erfaring og kunnskap fra praksisfeltet. Slik samhandling og mobilitet med øvrig arbeidsliv er viktig for å sikre god kvalitet i både utdanning og forskning ved institusjonene. Departementet har på denne bakgrunn vurdert om det er mulig å avhjelpe de utfordringene som institusjonene trekker fram, samtidig som utfordringene må balanseres mot hensynene bak kravet til utlysning.

2.2.2 Gjeldende rett

2.2.2.1 Regelen om ekstraerverv

I dag er muligheten for å ansette i ekstraerverv regulert i universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 7-7. Regelen kom inn i norsk rett allerede i forskriften til tjenestemannsloven fra 1983, og uhl. § 7-7 er en videreføring av universitets- og høyskoleloven fra 2005 § 6-6, med enkelte språklige endringer. Det følger av uhl. § 7-7 første ledd at universiteter og høyskoler kan ansette personer i ekstraerverv på åremål i inntil 20 prosent av en undervisnings- og forskningsstilling.

Det følger av Prop. 126 L (2022–2023) punkt 11.8.1 at bestemmelsen om ekstraerverv regulerer en spesiell form for stilling og gir institusjonene hjemmel til å kunne ansette undervisnings- og forskningspersonale midlertidig i et åremål. I tillegg angir den at lengden på åremålet skal være mellom to og seks år, og at størrelsen på en slik åremålsstilling skal være opptil 20 prosent. Bruken av formuleringen «ekstraerverv» innebærer at det er en forutsetning at vedkommende som ansettes i en slik stilling, i tillegg har en ordinær hovedstilling hos en annen arbeidsgiver.

Det ble i 2022 innrapportert i underkant av 600 årsverk i ekstraerverv, fordelt på omtrent 3300 personer. De fleste har en 20 prosent stilling. Det var videre 43 personer som hadde mer enn 20 prosent stilling. Hjemmelen for ekstraerverv blir brukt i noe større grad i privat sektor enn i staten.

2.2.2.2 Krav om utlysning i undervisnings- og forskningsstillinger

Etter uhl. § 7-2 første ledd skal undervisnings- og forskningsstillinger lyses ut med kvalifikasjonskrav med mindre annet er fastsatt i lov, forskrift eller tariffavtale. Universiteter og høyskoler kan ansette personer i ekstraerverv på åremål i inntil 20 prosent av en undervisnings- og forskningsstilling.

Ekstraerverv er derfor omfattet av det generelle kravet til utlysning for undervisnings- og forskningsstillinger. Dette er også presisert i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 11.8.4.2.

2.2.2.3 Unntak fra kravet om utlysning

Etter uhl. § 7-8 første ledd kan styret selv, dersom særlige grunner taler for det, ansette personer i undervisnings- og forskningsstillinger uten at stillingene er lyst ut først. Dette gjelder ikke hvis mer enn ett styremedlem motsetter seg det. I merknaden til bestemmelsen i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 23.7.8 presiseres det at det ikke foreligger hjemmel for styret til å delegere myndigheten til å ansette uten utlysning. Dette er en videreføring fra den nå opphevede universitets- og høyskoleloven fra 2005 § 6-3 fjerde ledd, men er nå tydeligere presisert. Det vil si at det er styret selv som må vedta om det foreligger slike særlige grunner, og det er styret selv som må ansette uten utlysning.

At det må foreligge «særlige grunner», betyr at det er høy terskel for å benytte unntaket fra utlysingskravet. Hva som er en særlig grunn, må vurderes i lys av hensynet bak hovedregelen om at stillinger skal lyses ut, som er å få best mulig kvalifiserte kandidater til stillingene. Et eksempel på en særlig grunn kan være at det på et spesielt eller smalt fagfelt vurderes å bare være én aktuell kandidat som fyller en spesifikk kompetanse det er behov for ved institusjonen for å tilby undervisning eller forskning av høy kvalitet, se også særmerknad til § 7-7 i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 23.

2.2.3 Høringsforslaget

Departementet vurderte to ulike alternativer i høringen. Det første alternativet var å fjerne kravet til utlysning for alle ekstraerverv. Det andre var å gi styret anledning til å delegere ansettelse i ekstraerverv uten utlysning dersom særlige grunner tilsier det.

I høringen vurderte departementet at det første alternativet om å fjerne kravet til utlysning ikke var hensiktsmessig, og at hensynene bak utlysingskravet, som kvalifikasjonsprinsippet og likebehandling, står sterkt for alle offentlige stillinger.

For å gi styret mer tid til å jobbe overordnet og strategisk, og samtidig ivareta utgangspunktet om offentlig utlysning, foreslo departementet i høringen å gi den enkelte institusjon mulighet til å delegere myndighet fra styret til ansettelsesorganene til å ansette personer i ekstraerverv uten utlysning, dersom særlige grunner tilsier det.

2.2.4 Høringsinstansenes syn

Totalt 34 høringsinstanser har uttalt seg om forslaget. Av disse 34 var det fire som var negative til forslaget. To høringsinstanser mente departementet skulle gått for alternativet om å fjerne kravet om utlysning for alle ekstraerverv. 28 høringsinstanser stilte seg positive til å gi styret anledning til å delegere ansettelser i ekstraerverv uten utlysning dersom særlige grunner tilsier det.

De fire høringsinstansene som gikk imot forslaget, var *Forskerforbundet*, *Norsk tjenestemannslag*, *UNIO* og *Utdanningsforbundet*. Hovedbegrunnelsen fra disse fire høringsinstansene var en bekymring for at hovedregelen om utlysning av stillinger i offentlig sektor skal uthules. UNIO skrev at «administrativ byrde ikke kan veie tyngre enn hovedprinsippet i offentlig sektor om at stillinger skal lyses ut».

Handelshøyskolen BI og *Norges handelshøyskole* ønsket et generelt unntak fra utlysingskravet for ekstraerverv. De mente at det er viktig for institusjonene å ha et fleksibelt og effektivt virkemiddel for å knytte til seg kompetanse det er behov for.

De resterende 28 høringsinstansene støttet forslaget om å la styret delegere ansettelser i ekstraerverv uten utlysning når særlige grunner tilsier det, til andre ansettelsesorganer ved institusjonen. Flere av høringsinstansene pekte på viktigheten av ekstraervervsstillinger og behovet for fleksibilitet for institusjonene for å få tak i riktig kompetanse. *Universitetet i Tromsø* påpekte blant annet at universitetene trenger handlingsrom for å knytte til seg de som til enhver tid er de beste, og som har kompetansen i tilknytning til en hovedstilling hos en annen arbeidsgiver. *Akademi-kerne* pekte også på viktigheten av ekstraerverv som bidrar til mobilitet mellom sektorene, og skaper samarbeid på tvers av utdanningsinstitusjoner og arbeidsplasser. De støttet departementets forslag som gjør ansettelsesprosessene mindre administrativt krevende for institusjonene.

Samtidig støttet flertallet av høringsinstansene også at det fortsatt må være særlige grunner som tilsier at institusjonene skal kunne ansette uten utlysning, og at hovedregelen fremdeles skal være at også ekstraervervene skal lyses ut.

Norges handelshøyskole pekte på at det kan være hensiktsmessig å senke den nedre grensen for åremål fra to til ett år. *Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo* kommenterte at de mente kravet om full stilling skal bortfalle, fordi de mener det ikke er hensiktsmessig med krav om 100 prosent stilling et annet sted.

2.2.5 Departementets vurdering

Et helt generelt unntak fra kravet om utlysning for ekstraerverv vil kunne møte institusjonenes behov for å få tak i de rette kandidatene til disse stillingene uten for stor administrativ byrde. Departementet vurderer likevel at det ikke er hensiktsmessig med et generelt unntak fra hovedregelen om utlysning i offentlig sektor. Formålet med kravet om utlysning er at det skal bidra til å oppfylle kvalifikasjonsprinsippet og ivareta hensynet til likebehandling. En regulering av et generelt unntak fra kravet om utlysning av ekstraerverv kan føre til at stillinger som bør lyses ut, ikke blir lyst ut. Det kan også være fare for at det blir foretatt ansettelser fra egne nettverk selv om det hadde vært mulig å få tak i en bedre kandidat ved utlysning. I tillegg har universitets- og høyskoleloven allerede en bestemmelse i § 7-8 som regulerer unntak fra hovedregelen om utlysning for alle undervisnings- og forskningsstillinger, inkludert ekstraerverv, som innebærer at ansettelse uten utlysning kan gjøres når det er særlige grunner for det. Departementet mener dette unntaket er tilstrekkelig også for ansettelser i ekstraerverv.

Det klare flertallet av høringsinstansene støtter departementets forslag om at styret kan delegere ansettelser i ekstraerverv uten utlysning til ansettelsesorganer ved institusjonen, og at vilkåret for å ansette uten utlysning fremdeles skal være at særlige grunner tilsier det.

De fire høringsinstansene som ikke støtter at det skal gjøres en endring, ønsker at kravet til utlysning skal stå sterkere og at styret selv derfor bør vurdere de tilfellene der det skal ansettes uten utlysning. Departementet er enig i at det generelle kravet til utlysning er viktig, men mener at det er ivaretatt gjennom den foreslåtte endringen ved at det fremdeles er et krav om særlige grunner for å kunne ansette i undervisnings- og forskningsstillinger uten utlysning. Departementet ser at det kan være en risiko for at det foreslåtte unntaket vil føre til flere ansettelser uten utlysning enn det som gjøres i dag, men departementet forutsetter at institusjonene håndterer det på en god måte og vurderer grundig om det foreligger særlige grunner i det enkelte tilfellet. Det er styrets ansvar å sørge for at det ikke foretas ansettelser uten utlysning utover det loven åpner for. Forslaget åpner ikke for ansettelser uten utlysning for ekstraerverv utover det som følger av det eksisterende unntaket for alle undervisnings- og forskningsstillinger i § 7-8. Forslaget innebærer en adgang for styret til å delegere myndighet til å foreta ansettelser i

ekstraerverv uten utlysning til andre ansettelsesorganer ved institusjonen.

For å legge til rette for en forenklet prosess foreslår departementet en særregel om ansettelse i ekstraerverv i uhl. § 7-7. Der vil adgangen til å ansette i ekstraerverv uten utlysning legges til «institusjonen», og ikke «styret selv», slik som i § 7-8. Unntaket vil være det samme som i § 7-8, altså at personer kan ansettes uten at stillingen er utlyst dersom «særlige grunner» tilsier det. Ved at adgangen til å ansette i ekstraerverv uten utlysning legges til «institusjonen», vil styret selv kunne vurdere om styret skal behandle slike saker, eller om det vil delegere til ansettelsesorganene å foreta ansettelser i ekstraerverv uten utlysning. Adgangen for styret til å delegere myndigheten til å ansette uten utlysning vil bare gjelde ansettelser i ekstraerverv etter § 7-7. Forslaget til en særregel i § 7-7 vil gå foran den generelle regelen i § 7-8.

Departementet er enig i at kravet om obligatorisk styrebehandling av slike saker kan stå i motsetning til styrets overordnede ansvar og vide fullmakter til å fastsette intern organisering og arbeidsfordeling ved institusjonen. Departementet mener at et unntak der styret kan delegere ansettelse uten utlysning for ekstraerverv, vil lette den administrative byrden for styrene ved institusjonene, samtidig som det fortsatt vil være krav om at det må foreligge særlige grunner dersom stillingen ikke skal lyses ut.

Terskelen for hva som er særlige grunner, skal være den samme som for unntaket til kravet om utlysning i § 7-8 (se punkt 2.2.2.3). Samtidig kan det for ekstraerverv oftere enn ellers være særlig grunn til å ansette uten utlysning på grunn av formålet med slike stillinger.

Når det gjelder *Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo* sitt innspill om at kravet om full stilling bør bortfalle, vil departementet påpeke at uttrykket «ordinær, full stilling» i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 11.8.1 ikke er ment som et krav om 100 prosent stilling. Poenget er at en som skal ansettes i ekstraervervsstilling, skal ha en annen hovedstilling og en annen hovedarbeidsgiver, jf. merknaden til § 7-7 i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 23.

Når det gjelder *Norges handelshøyskoles* innspill om åremålets lengde, har det ikke vært en del av høringen, og departementet vil derfor ikke gjøre noen nærmere vurderinger av dette.

Departementet viser til forslaget til nytt tredje ledd i § 7-7.

2.3 Oppheve krav om innstillingsutvalg

2.3.1 Bakgrunn

Særreglene i universitets- og høyskoleloven (uhl.) gjelder, i tillegg til arbeidsmiljøloven (aml.) og statsansatteloven, for ansettelser i universitets- og høyskolesektoren.

Historisk fulgte universitetene og høyskolene statens ordinære regler for ansettelse, dvs. reglene i den nå opphevede loven om statens tjenestemenn (tjenestemannsloven). Etter hvert ble det også vedtatt en del særregler for universitets- og høyskolesektoren i forskriften til tjenestemannsloven. Blant annet fordi kvalifikasjonsprinsippet bare er lovfestet i offentlig sektor, og for generelt å sikre mer like regler for statlige og private institusjoner, ble en del av disse reglene tatt inn i universitets- og høyskoleloven i 2005.

I den tidligere tjenestemannsloven var det blant annet en regel som sa at enten et innstillingsråd eller nærmeste leder skulle gi innstilling når en tjenestemann skulle tilsettes (tjenestemannslovens begrep). Men ved innføringen av statsansatteloven i 2017 ble regelen endret slik at innstilling nå, som hovedregel, skal gis av nærmeste leder. Begrunnelsen var at det ikke ble ansett nødvendig med behandling i to kollegialt sammensatte organer, dvs. både ved innstilling og ansettelse.

I uhl. § 7-4 andre ledd stilles det imidlertid fortsatt krav til de statlige institusjonene om at innstillingen til ledige stillinger som prorektor, leder for avdeling og grunnenhet og administrerende direktør må foretas av et innstillingsutvalg. Regelen om dette i universitets- og høyskoleloven harmoniserer derfor ikke med det som gjelder ellers i staten.

2.3.2 Gjeldende rett

Arbeidsmiljøloven, som gjelder for både de private og statlige institusjonene, har ingen regler om innstillingsorganer. Ansettelsesprosessen i staten innebærer normalt behandling i bare *ett* kollegialt organ (ansettelsesorgan), se punkt 2.3.1. Men statsansatteloven har fremdeles en særregel om innstillingsråd for ansettelser i departementene. Det er fordi vedtak om ansettelse i departementene fattes av bare *en* person, jf. *Reglement for personalforvaltningen i departementene* § 8. Her heter det i første ledd at statsråden ansetter de statsansatte etter innstilling fra et enstemmig innstillings-

råd. Denne myndigheten blir i praksis delegert til departementsråden, jf. regelens andre ledd.

Det følger av statsansatteloven § 3 andre ledd at det ved vurdering av hvem som er best kvalifisert, skal legges vekt på utdanning, erfaring og personlig egnethet, sammenholdt med kvalifikasjonskravene som er fastsatt i utlysingen. Før en statsansatt ansettes, er hovedregelen at nærmeste leder gir innstilling, jf. statsansatteloven § 5 første ledd.

Uhl. § 7-4 inneholder særskilte ansettelsesregler for statlige universiteter og høyskoler. Der heter det i første ledd at styret selv skal ansette avdelingsledere og administrativ leder. Styret kan velge å delegere ansettelse av leder for grunnenhet til avdelingsleder. I § 7-4 andre ledd stilles det krav om at ansettelse av prorektor, leder for avdeling og grunnenhet og administrerende direktør etter § 4-7 skal gjøres på grunnlag av innstilling fra et innstillingsutvalg.

2.3.3 Høringsforslaget

De siste årene har det vært vedtatt flere endringer både i arbeidsmiljølovens og statsansattelovens regler om ansettelse, slik at utviklingen mellom statlig og øvrige sektorer generelt går i retning av et mer ensartet rammeverk. Departementet mener det er viktig at særreglene i universitets- og høyskoleloven følger den samme utviklingen.

I høringen foreslo derfor departementet å oppheve uhl. § 7-4 andre ledd, en lovendring som vil fjerne kravet om at de statlige institusjonene må ha et innstillingsutvalg når det skal ansettes i stillingene prorektor, leder for avdeling og grunnenhet og administrerende direktør.

Departementet foreslo også å oppheve uhl. § 7-4 tredje og fjerde ledd. Tredje ledd omhandler rene administrative stillinger, som uansett følger de ordinære reglene om ansettelsesprosedyre i statsansatteloven, dvs. at nærmeste leder innstiller. Innholdet i fjerde ledd følger også automatisk av at institusjonene er statlige og derfor er regulert av statsansatteloven. Begge disse reglene er dobbeltreguleringer om saksbehandling og dermed overflødige fordi det samme er regulert i statsansatteloven.

2.3.4 Høringsinstansenes syn

Det var 31 høringsinstanser som uttalte seg om forslaget om å oppheve kravet i uhl. § 7-4 annet ledd om at et innstillingsutvalg må innstille ved ansettelser av prorektor, leder for avdeling og

grunnenhet og administrerende direktør i statlige institusjoner.

Av disse var det 18 instanser som støttet forslaget, hovedsakelig universiteter og høyskoler. Dette var *Nord universitet, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Universitetet i Agder, OsloMet – storbyuniversitetet, Universitetet i Stavanger, Universitetet i Sørøst-Norge, Universitet i Oslo, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet, Arkitektur og designhøgskolen i Oslo, Høgskolen i Molde – vitenskapelig høgskole i logistikk, Samisk høgskole, Høgskulen på Vestlandet, Norges idrettshøgskole og Norges musikkhøgskole.*

Også en del interesseorganisasjoner støttet forslaget. Dette var *Interesseorganisasjon for ph.d.-er og postdoktorer ved Universitetet i Oslo (UiODoc), Stipendiatorganisasjonene i Norge, Studentorganisasjonen ved Universitetet i Stavanger og Universitets- og høyskolerådet.*

De som støttet forslaget legger vekt på at når institusjonene blir fritatt fra kravet om å ha et innstillingsutvalg, vil det bidra til forenkling og til en harmonisering av det samlede regelverket for ansettelser i Norge. Disse høringsinstansene begrunnet det også med at det vil bidra til en ryddigere og mindre ressurskrevende saksgang, som vil ta kortere tid. De la vekt på at selv om lovkravet fjernes, må institusjonene ta hensyn til at de ansatte og studentene blir hørt i ansettelsesprosessen. De mener at det også er et poeng at selv om lovkravet oppheves kan de institusjonene som ønsker det selv velge å beholde et innstillingsutvalg.

Det var 13 høringsinstanser som ikke støttet forslaget om å oppheve § 7-4 andre ledd. Dette var *Universitetet i Bergen (UiB), Universitetet i Innlandet, Norges handelshøgskole og Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), men flest interesseorganisasjoner: Akademikerne, Forskerforbundet, NITO – Norges Ingeniør- og teknologorganisasjon, Norsk Tjenestemannslag, Norsk Studentorganisasjon, Studentdemokratiet i Sørøst-Norge, Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening, UNIO og Utdanningsforbundet.*

Hovedbegrunnelsen for disse var at innstillingsutvalget bidrar til å ivareta kvalifikasjonsprinsippet og gir ansatte og studenter en viktig medvirkningsfunksjon. I tillegg nevnte noen at det i innstillingsutvalget sitter ansattrepresentanter fra relevante fagmiljøer, og at disse bidrar til å gi søkeren som blir ansatt legitimitet i stillingen.

Det er bare fire høringsinstanser som har uttalt seg *spesifikt* om forslaget om å oppheve § 7-4 tredje og fjerde ledd. *NITO* ønsket ikke noen

endringer i regelen, mens *NMBU*, *NTNU* og *UiB* var enige i forslaget om å oppheve § 7-4 tredje og fjerde ledd og begrunnet dette i at det er rene dobbeltreguleringer. *Høgskulen på Vestlandet* og *UiODoc* støttet alle forslagene til endring i § 7-4.

2.3.5 Departementets vurdering

Som det framgår i punkt 2.3.2, er det en særregel i uhl. § 7-4 andre ledd som pålegger de statlige institusjonene å etablere et innstillingsutvalg som skal innstille aktuelle søkere til stillinger som prorektor, leder for avdeling og grunnenhet og administrerende direktør. Departementet foreslår å oppheve dette kravet av flere grunner.

Reglene i universitets- og høyskoleloven bør harmoniseres med statsansatteloven og rammeverket for ansettelser i Norge generelt. Det vil også forenkle og gjøre ansettelsesprosessen mindre byråkratisk og ressurskrevende, og den vil ta kortere tid. Dette kan bidra positivt i organisasjonen som dermed kan unngå perioder med vakanter eller vikarer i ansettelsesperioden. Rent praktisk har arbeidsgiver i dag flere verktøy og dermed et bedre grunnlag for å velge og innstille søkere enn tidligere. Det kan være innhenting av data digitalt og ulike tester og vurderinger som gjøres i utvelgelsesprosessen, intervjuer mv. Selv om lovkravet oppheves har institusjonene stor frihet til selv å fastsette sin organisering, jf. uhl. § 4-1, og kan velge å fortsatt ha innstillingsutvalg dersom det anses hensiktsmessig.

Departementet foreslår også å oppheve § 7-4 tredje og fjerde ledd fordi det samme reguleres av statsansatteloven og reglene derfor er rene dobbeltreguleringer.

De fleste høringsinstansene støtter forslaget. Høringsinstansene som er imot forslaget, vektlegger hovedsakelig at ansatt- og studentrepresentasjonen i innstillingsutvalget gir mulighet for medvirkning, og at dette ivaretar kvalifikasjonsprinsippet. Departementet viser i denne sammenheng til at kvalifikasjonsprinsippet i årevis har vært ulovfestet rett i offentlig sektor, og nå er lovfestet i statsansatteloven. Statsansatteloven har også en rekke andre regler for nettopp å sikre kvalifikasjonsprinsippet, f.eks. krav om offentlig utlysning, søkerlister, rett til partsinnsyn for søkere osv. Noen av disse reglene er i tillegg inntatt i universitets- og høyskoleloven, for å gjøre dem gjeldende også for de private institusjonene.

Departementet viser videre til at spørsmålet om behov for innstillingsråd i staten ble vurdert ved innføringen av statsansatteloven, Innst. 424 L (2016–2017) punkt 1.2.5. Da anså man ikke at det

var nødvendig med behandling i to kollegiale organer.

Noen av de som ikke støtter forslaget vektlegger også at det i innstillingsutvalgene sitter representanter for det aktuelle fagmiljøet som kan vurdere søkerne faglig. Departementet er enig i at det for å kunne vurdere søkerne ut ifra de kvalifikasjonskrav som er stilt til stillingsinnehaver, er en selvfølge at arbeidsgiver sikrer at faglige kompetente personer deltar i utvelgelsesprosessen. Dette gjelder uavhengig av om det er krav om å ha et innstillingsutvalg som innstiller.

Forskerforbundet og *Utdanningsforbundet* skriver også som begrunnelse for ikke å støtte forslaget, at det er viktig å ha like regler for de statlige og private institusjonene. Til dette viser departementet til at kravet om innstillingsutvalg i uhl. § 7-4, som departementet har foreslått å oppheve, bare gjelder for de statlige institusjonene, ref. regelens overskrift: *Særskilte ansettelsesregler for statlige universiteter og høyskoler*. Departementet viser til at det vil bli like regler for de statlige og private institusjonene dersom kravet oppheves. Dessuten vil reglene bli tilsvarende det som gjelder i arbeidslivet ellers.

Flere av de som er imot forslaget begrunner dette med at ordningen med innstillingsutvalg sikrer de ansatte medvirkning. Begrepet medvirkning har ikke et klart og entydig innhold. Det kan bety både å faktisk delta, bli hørt eller ha formell drøftings- eller forhandlingsrett. Departementet mener det er viktig at ansatte og studenter blir hørt i ansettelsesprosesser. Dette er også presisert i uhl. § 4-1 femte ledd hvor det heter at studentene og de ansatte skal være sikret «å bli hørt» i organiseringen av institusjonen. Samtidig er retten til å ansette arbeidstakere et av de viktigste utslagene av arbeidsgivers styringsrett. Ansattes tillitsvalgte har rett til innsyn og har uttalerett om kunngjøringen, i henhold til Hovedavtalen i staten (HA) § 30 nr. 4, og de har drøftingsrett på lønnplassering i henhold til Hovedtariffavtalene i staten (HTA) pkt. 2.5.5. Institusjonene har inntatt i sine personalreglementer at ansattrepresentanter deltar i intervjuene.

Når det gjelder innspillet fra *TEKNA* om at det ikke er naturlig å se på styret som et kollegialt organ på samme måte som et innstillingsutvalg, presiserer departementet at styret er et kollegialt organ der alle medlemmer har samme ansvar for å treffe beslutninger til det beste for institusjonen samlet sett. Styret skal, som hovedregel, ha totalt fem ansattrepresentanter og to representanter for studentene, jf. uhl. § 4-3 første ledd. Der har disse en viktig rolle når ansettelsesvedtak fattes.

Når ansettelsessaker bare skal behandles i *ett* kollegialt organ, kan man unngå utfordringer som kan oppstå hvis de samme personene sitter både i innstillingsutvalget og i styret. En enklere behandling vil dermed kunne bidra til en ryddigere saks- gang.

Ved å oppheve ordningen med innstillingsutvalg vil det for institusjoner med ansatt rektor være rektor, som nærmeste overordnede, som formelt skal innstille, og styret som skal ansette prorektorer og leder for avdeling. For institusjoner med valgt rektor hvor rektor er styreleder, må administrerende direktør innstille.

Dersom regelen oppheves og styret har bestemt at avdelingsleder skal ansette leder for grunnenhet i stedet for styret selv etter dagens regler, bør vedtaksmyndigheten legges til et ansettelsesutvalg. Da kan avdelingsleder innstille og ansettelsesutvalget foreta vedtak om ansettelse, slik at saken sikres behandling i et kollegialt organ.

Administrerende direktør skal ansettes fast, dvs. etter ordinære regler for ansettelsesprosesser i staten, jf. statsansatteloven. Dersom uhl. § 7-4 annet ledd oppheves, skal rektor, som nærmeste leder, da innstille til styret, jf. § 7-4 første ledd.

Departementet mener det ikke er grunn til å opprettholde regelen som *pålegger* de statlige institusjonene å ha et innstillingsutvalg som innstiller ved ansettelser av prorektor, leder for avdeling og grunnenhet og administrerende direktør, og foreslår derfor å oppheve § uhl. 7-4 andre ledd. Institusjonene har innenfor regelverket stor frihet til selv å fastsette sin organisering, og kan likevel velge å opprettholde dagens ordning med innstillingsutvalg for disse lederstillingene.

Departementet foreslår også å oppheve uhl. § 7-4 tredje og fjerde ledd fordi disse reglene er overflødige.

Departementet viser til forslaget til endringer i uhl. § 7-4.

2.4 Lovregulering av hovedelementene ved institusjonskategoriene universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole

2.4.1 Bakgrunn

Departementet mottok i januar 2023 rapporten *Kvalitets- og akkrediteringskrav for norske universiteter* fra en ekspertgruppe oppnevnt av departementet. Ekspertgruppen foreslo flere endringer i kravene for å bli akkreditert som universitet.

Disse har departementet fulgt opp ved å vedta nye forskriftsregler om institusjonsakkreditering i kapittel 1 i forskrift 28. juni 2024 nr. 1392 til universitets- og høyskoleloven (universitets- og høyskoleforskriften). De nye forskriftsreglene ble satt i kraft 1. januar 2025.

Ekspertgruppen foreslo å løfte til lov hva som kjennetegner et universitet mens mer detaljerte kriterier for å bli universitet fortsatt bør fastsettes i forskrift. Forslaget om lovfesting av hovedelementene til institusjonsakkreditering er slutføringen av departementets oppfølging av forslagene fra ekspertgruppens rapport.

2.4.2 Gjeldende rett

2.4.2.1 Innledning

Det er Kongen som avgjør hvilken institusjonskategori den enkelte institusjonen tilhører, på grunnlag av vedtak fra NOKUT om akkreditering som universitet, vitenskapelig høyskole eller høyskole, jf. universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 3-1.

Akkrediteringskravene for institusjonsakkreditering er i dag ikke regulert i universitets- og høyskoleloven. Loven inneholder et rammeverk som regulerer hva en akkreditering innebærer, hvem som har ansvar for hva i akkrediteringsprosesser, og hvilken akkrediteringsmyndighet – faglige fullmakter – som de ulike typene institusjonsakkreditering gir. Videre er det i loven fastsatt formålet med universiteter og høyskoler og hva som er institusjonenes oppgaver.

Universiteters og høyskolars formål er i uhl. § 1-1 fastsatt til å være å (a) tilby høyere utdanning på høyt internasjonalt nivå, (b) utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid på høyt internasjonalt nivå, (c) formidle kunnskap om virksomheten og utbre forståelse for prinsippet om akademisk frihet og bruk av vitenskapelige og kunstneriske metoder og resultater, både i undervisningen av studenter, i egen virksomhet for øvrig og i offentlig forvaltning, kulturliv og næringsliv og (d) bidra til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig utvikling.

I uhl. § 2-1 står det at universiteters og høyskolars oppgaver er å (a) tilby høyere utdanning basert på det fremste innenfor forskning, faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og erfaringskunnskap, (b) utføre forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid, (c) bidra til å spre og formidle resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid, (d) bidra til livslang læring og tilby etter- og videreutdanning, (e)

legge til rette for at institusjonens ansatte og studenter kan delta i samfunnsdebatten, (f) bidra til innovasjon og verdiskaping basert på resultater fra forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid og (g) samarbeide med relevante aktører på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå for å bedre kvaliteten på virksomheten og gjøre den mer relevant.

Formålet med universiteter og høyskoler og deres oppgaver gjenspeiles i kravene for institusjonsakkreditering som henholdsvis universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole. Kravene for institusjonsakkreditering er fastsatt i universitets- og høyskoleforskriften §§ 1-1 til 1-4.

2.4.2.2 Felles krav for alle institusjoner

Universitets- og høyskoleforskriften § 1-1 fastsetter generelle krav som gjelder ved akkreditering av alle typer institusjoner. Den inneholder krav til institusjonenes primærvirksomhet, organisering og infrastruktur og strategi, samt et krav om at kvalitetsarbeidet og kvalitetssystemet skal være godkjent. Kravet til at institusjonene skal ha en strategi for utdanning, forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid og faglig utviklingsarbeid skal stimulere til mangfold i sektoren.

Videre er det et generelt krav i § 1-1 om at NOKUT skal gjennomføre en helhetlig vurdering av om institusjonens strategiske mål, organisering, kvalitetsarbeid og resultater tilsier at institusjonen på en god måte kan forvalte akkrediteringsmyndigheten som institusjonsakkrediteringen gir. Dette er et skjønnsmessig vilkår.

2.4.2.3 Universiteter

Universiteter har akkrediteringsmyndighet til å opprette studietilbud på alle nivåer etter uhl. § 3-4 andre ledd. Det er unntak for enkelte grader som faller utenfor hovedstrukturen i gradssystemet, og som oftest kvalifiserer for spesifikke profesjoner, jf. forskrift 16. desember 2005 nr. 1574 om grader, yrkesutdanninger og beskyttede titler (gradsforskriften), som fastsetter hvilke grader den enkelte institusjon kan tildele.

Krav for å oppnå og inneha akkreditering som universitet er i dag regulert i universitets- og høyskoleforskriften § 1-4. Det er blant annet krav om et tilstrekkelig antall ansatte med høy faglig kompetanse, krav om stabil utdanning, forskning og utviklingsarbeid av høy internasjonal kvalitet, krav om rett til å tildele minst én doktorgrad alene, samt et krav om at doktorgradene som institusjonene tilbyr, skal dekke vesentlige deler

av institusjonens faglige virksomhet. Videre er det krav om stabil forskerutdanning med krav om å ha uteksaminert i snitt fem doktorgradskandidater per år i tre år, i tillegg til at institusjoner over en periode på fem år skal ha tatt opp i snitt minst 15 doktorgradsstudenter. Til slutt kreves det for å bli universitet at institusjonen har akkreditering for både lavere og høyere grads nivå innenfor doktorgradsområdet eller -områdene, og at institusjonen jevnlig skal ha tatt opp og uteksaminert kandidater på disse studietilbudene. Videre kreves det at institusjonen deltar aktivt i nasjonale og internasjonale nettverk og i nasjonale samarbeid om doktorgradsutdanning mv.

2.4.2.4 Vitenskapelige høyskoler

Vitenskapelige høyskoler skal ha en tydelig faglig profil, jf. universitets- og høyskoleforskriften § 1-3 første ledd. En vitenskapelig høyskole skal ha selvstendig rett til å tildele doktorgrad på ett fagområde, jf. universitets- og høyskoleforskriften § 1-3 tredje ledd, men kan tilby flere doktorgradsstudier hvis disse er komplementære.

Institusjoner som er innplassert i kategorien vitenskapelig høyskole, har akkrediteringsmyndighet til å opprette studietilbud på bachelornivå innenfor alle fagområder og på masternivå innenfor fagområdet eller -områdene hvor de har rett til å tildele doktorgrad etter uhl. § 3-4 tredje ledd.

For nye fagområder der de vitenskapelige høyskolene ikke fra før av har rett til å tildele doktorgrad, må institusjonene søke NOKUT om akkreditering av studietilbud på mastergradsnivå.

2.4.2.5 Høyskoler

Høyskoler skal ha en relevant kompetanseprofil, jf. universitets- og høyskoleforskriften § 1-2 andre ledd. En høyskole skal ha akkreditering for minst ett studietilbud som gir rett til å tildele en bachelorgrad alene, jf. universitets- og høyskoleforskriften § 1-2 tredje ledd.

Akkrediterte høyskoler har akkrediteringsmyndighet til å opprette studietilbud på bachelornivå innenfor alle fagområder, jf. uhl. § 3-4 tredje ledd. Hvis de akkrediterte høyskolene har fått akkreditering til å tildele doktorgrad innenfor ett eller flere fagområder, har de også rett til selv å opprette mastergradsstudier innenfor disse fagområdene. Det betyr i realiteten at de har de samme akkrediteringsmyndighet som de vitenskapelige høyskolene etter uhl. § 3-4 tredje ledd. Til forskjell fra vitenskapelige høyskoler er det ikke krav om at en vesentlig del av en høyskoles

studietilbud, forskning eller kunstneriske utviklingsarbeid og faglige utviklingsarbeid skal være innenfor doktorgradenes faglige område. Akkrediterte høyskoler har heller ikke samme krav til deltakelse i nasjonale og internasjonale nettverk, prosjekter og samarbeid som det vitenskapelige høyskoler har.

Høyskoler uten institusjonsakkreditering har ikke akkrediteringsmyndighet til å opprette nye studietilbud. De må søke NOKUT om å få akkreditert alle studietilbudene de ønsker å gi. Private høyskoler må normalt ha institusjonsakkreditering for å kunne få statstilskudd etter uhl. § 6-1.

2.4.2.6 Departementets adgang til å trekke tilbake institusjonenes akkrediteringsmyndighet

Det følger av uhl. § 3-4 fjerde ledd at departementet kan trekke tilbake akkrediteringsmyndigheten etter bestemmelsens andre og tredje ledd dersom institusjonene ikke tilfredsstiller kravene til kvalitetssikring som er fastsatt i eller med hjemmel i § 3-5. Departementets myndighet forutsetter at NOKUT har funnet at en institusjon ikke har et tilfredsstillende kvalitetsarbeid, jf. § 3-5 om kvalitetssikring og § 3-6 om NOKUTs tilsyn med institusjonenes kvalitetsarbeid.

Departementets adgang til å trekke tilbake institusjonens akkrediteringsmyndighet dersom en institusjon ikke oppfyller kravene til akkreditering, følger indirekte av studie kvalitetsforskriften § 3-9 tredje ledd. Tredje ledd må ses i sammenheng med uhl. § 3-1. NOKUT fatter vedtak om å trekke akkrediteringen av en institusjon tilbake, jf. uhl. § 3-6 femte ledd, mens det er Kongen som avgjør hvilken institusjonskategori den enkelte institusjon tilhører og som dermed også har myndighet til å frata en institusjon institusjonskategorien hvis institusjonen mister akkreditering. Dersom en institusjon blir fratatt tilhørigheten til en institusjonskategori, vil institusjonen også miste akkrediteringsmyndigheten etter uhl. § 3-4. Dersom institusjonen beholder kategoritilhørigheten, vil institusjonen også beholde akkrediteringsmyndigheten med mindre departementet trekker denne tilbake. NOKUTs vedtak om å trekke tilbake akkrediteringen av en institusjon må derfor oversendes departementet.

2.4.3 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringen å lovfeste hovedelementene ved akkreditering for institu-

sjonskategoriene universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole.

Departementet foreslo å lovfeste i uhl. § 3-1 andre ledd at en institusjon, for å bli akkreditert som universitet, skal ha rett til å tildele minst én doktorgrad alene. Med presisering om at doktorgrader som institusjonen selv tilbyr, inkludert eventuelle fellesgrader den deltar i, skal dekke vesentlige deler av institusjonens faglige virksomhet.

Videre foreslo departementet å lovfeste i uhl. § 3-1 tredje ledd at en institusjon, for å bli akkreditert som vitenskapelig høyskole, skal ha en tydelig faglig profil. Institusjonen skal ha rett til å tildele minst én doktorgrad alene. Med presisering om at en vesentlig del av institusjonens studietilbud, forskning eller kunstneriske utviklingsarbeid og faglige utviklingsarbeid skal være innenfor doktorgradenes faglige område.

Til slutt foreslo departementet å lovfeste i uhl. § 3-1 fjerde ledd at en institusjon, for å bli akkreditert som høyskole, skal ha akkreditering for minst ett studietilbud som gir rett til å tildele en bachelorgrad alene.

2.4.4 Høringsinstansenes syn

Totalt 26 høringsinstanser uttalte seg om forslaget. Av disse 26 var fire høringsinstanser negative. To av disse var negative til forslaget om å lovfeste hovedelementene ved institusjonskategoriene universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole, mens to var negative til innholdet i kravene til å bli universitet. 24 høringsinstanser var positive til å lovfeste hovedelementene ved institusjonskategoriene universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole.

NOKUT ga innspill om at store endringer i akkrediteringsvilkårene for de ulike institusjonskategoriene burde gjennomgå en stortingsbehandling, men støtter samtidig ikke forslaget om å lovfeste hovedelementer ved akkrediteringskravene til de tre institusjonskategoriene. *NOKUT* er uenig med departementet i at det er mulig å trekke ut hovedelementer. Videre ga *NOKUT* innspill om at det å trekke fram enkeltstående akkrediteringskrav i loven vil skape et feilaktig bilde av at akkurat disse kravene er viktigere enn de øvrige, fordi ingen av kravene isolert sett vil kunne si noe om det samlede faglige nivået ved en institusjon, og at forslaget dermed gir uttrykk for en uriktig forståelse av hvordan søknader om institusjonsakkreditering behandles. *NOKUT* mente derfor det må komme tydelig fram at det som er lovfestet, bare er ett av flere akkredite-

ringsvilkår som må være oppfylt for å få, og beholde, en institusjonsakkreditering. I forlengelsen av dette framhevet *NOKUT* at det ikke er mulig å skille kravet om antallet doktorgrads-utdanninger fra kravene til stabil forskerutdanning og gjennomstrømning, og at disse to kravene også bør inntas i lovbestemmelsen dersom antall doktorgrader skal lovfestes. Heller ikke *Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)* støttet forslaget om å lovfeste hovedelementene ved institusjonsakkreditering per kategori. *NMBU* viste til at loven, ved å bare spesifisere ett av flere krav, vil gi et snevert bilde av kravene for universitetsakkreditering og vil kreve at man kjenner detaljene i forskriften for å kunne sette lovteksten i den riktige konteksten. Det vil, ifølge *NMBU*, gjøre loven lite brukervennlig på dette punktet.

Flere høringsinstanser benyttet høringen til å gi innspill på innholdet i de nylig vedtatte forskriftskravene til å bli universitet, selv om høringen i denne omgang bare gjaldt å flytte enkelte av kravene fra forskrift til lov. *Tekna* og *Akademikerne* har gitt innspill om at de ikke støtter endringene i krav til å bli universitet. Departementet legger til grunn at det er endringen i kravet til antallet doktorgrader som en institusjon må ha selvstendig rett til å gi for å kunne bli universitet fra fire til minst én, som disse høringsinstansene ikke støtter. *Akademikerne* skrev dette uttrykkelig i sitt høringssvar, og viste til at endringen vil få negative konsekvenser for kvaliteten, fagmiljøene og studietilbudene. *Tekna* viste i sitt innspill til at sterke fagmiljøer og høy kvalitet er den beste garantien for at studenter skal kunne sikres en solid og konkurransedyktig utdanning. *Tekna* uttalte videre at de mener at distriktspolitiske hensyn ikke skal gå på bekostning av kvaliteten på utdanningsinstitusjonene. *Samisk høyskole* støttet endringen om at én doktorgrad er tilstrekkelig for å bli universitet. *Universitetet i Sørøst-Norge* støttet departementets forslag til hvilke krav til institusjonsakkreditering som skal tas inn i loven.

De resterende 24 høringsinstansene var positive til forslaget om å lovfeste hovedelementene ved institusjonskategoriene. Flere av høringsinstansene mente at dette vil gi en tydeligere og mer forutsigbar ramme for institusjonene, samt at en forankring i lov gjør at eventuelle endringer må vedtas av Stortinget. *Norsk studentorganisasjon* mente det er viktig at kravene til de ulike institusjonskategoriene er under politisk styring for å sikre at institusjonene oppfyller de samme kvalitetskravene innenfor samme institusjonskategori. *Stipendiatororganisasjonene i Norge* pekte på at insti-

tusjoner er såpass sentralt i sektoren, at det vil være naturlig å få dem definert i lovs form. *Akademikerne* og *VID vitenskapelig høyskole* viste til at ved å lovfeste hovedelementene i kravene til institusjonskategoriene vil det være opp til Stortinget å vedta eventuelle endringer i kravene. *Høyskolen Kristiania* pekte på at dette vil sikre større forutsigbarhet for institusjonene.

VID Vitenskapelige høyskole hadde ingen innvendinger mot utvalget som departementet har gjort i forslaget til bestemmelse, men bemerket at kriteriene for institusjonsakkreditering som universitet og vitenskapelig høyskole nå er tilnærmet identiske. Også *NOKUT* mente at de akkrediteringsvilkårene som er foreslått lovfestet, ikke er egnet til å synliggjøre forskjellene mellom institusjonskategoriene vitenskapelig høyskole og universitet. *NOKUT* viste til at det er den faglige bredden ved en institusjon som avgjør om den er et universitet eller en vitenskapelig høyskole, og mente at departementets forslag til ny uhl. § 3-1 andre og tredje ledd ikke synliggjør et skille mellom disse institusjonskategoriene.

NOKUT ga også et innspill om at helhetsvurdering som selvstendig akkrediteringsvilkår bør tas inn i universitets- og høyskoleloven i tråd med legalitetsprinsippet. Begrunnelsen for dette er at vilkåret er en skjønnsmessig vurdering som kan resultere i avslag på søknad om akkreditering, og som ikke kan overprøves. *NOKUT* mener derfor at innholdet og rekkevidden av et slikt akkrediteringsvilkår bør bli tatt endelig stilling til av Stortinget. *Handelshøyskolen BI* var positive til forslaget om å åpne opp for at flere høyskoler skal kunne søke om universitetsstatus og synes det er en god ide at kriteriene for institusjonsakkreditering fastsettes i forskrift som er forankret i Stortinget, men ønsker å ha muligheten til å beholde navnet sitt, selv om akkrediteringen deres skulle bli endret.

2.4.5 Departementets vurdering

2.4.5.1 Generelt om lovfesting av hovedelementene

Departementet mener det er hensiktsmessig å følge opp ekspertgruppens forslag om å fastsette i universitets- og høyskoleloven hva det overordnet innebærer å være universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole, mens de mer detaljerte kriteriene fastsettes i forskrift.

Stortinget har vurdert kravene for universitetsakkreditering i flere runder, både ved sin behandling av Kvalitetsreformen og Strukturreformen. Stortingets behandling av de viktigste

elementene i institusjonsakkreditering har ligget til grunn ved påfølgende fastsettelse av akkrediteringskravene i forskrift.

Hovedelementene som departementet foreslår å lovfeste, er basert på forskriftsendringene som trådte i kraft 1. januar 2025. Innholdsmessig bygger lovfestingen på utvalgte elementer i forskriftsreglene. Departementet har merket seg at *NOKUT* mener det ikke er mulig å trekke ut visse hovedelementer, og at store endringer i akkrediteringskrav for de ulike institusjonskategoriene bør gjennomgå en stortingsbehandling. Departementet mener at hovedelementene for institusjonsakkreditering per kategori bør fastsettes i loven. Ved å forankre hovedelementene i loven, vil vesentlige endringer i disse kravene måtte fastsettes av Stortinget. Dette medfører at hovedelementene er under politisk styring og det vil gi større forutsigbarhet for institusjonene. Dessuten vil loven på denne måten gi et tydeligere uttrykk for forskjellen mellom de ulike institusjonskategoriene. Departementet vil understreke at en lovfesting av hovedelementene ikke betyr at disse akkrediteringskravene er viktigere enn de andre akkrediteringskravene som er fastsatt i forskrift, men vil innebære en overordnet regulering av hva som kjennetegner de ulike institusjonskategoriene. Departementet mener at de øvrige kriteriene for institusjonsakkreditering fortsatt bør være fastsatt i forskrift, særlig fordi et så detaljert regelverk ikke egner seg i loven.

Departementet er enig med *NOKUT* og *NMBU* i at det å bare lovfeste ett av flere krav ikke gir et fullstendig bilde av kravene for universitetsakkreditering, og at det krever at man kjenner detaljene i forskriften for å kunne se helheten. Departementet mener derfor at det er en fordel om det kommer tydelig fram av lovbestemmelsen at det som er lovfestet, bare er ett av flere akkrediteringskrav. Departementet foreslår derfor å justere ordlyden sammenlignet med høringsforslaget ved å legge til at det som lovfestes, er «grunnvilkåret» for akkreditering. På den måten mener departementet det kommer tydelig fram at det som lovfestes bare er ett av flere vilkår. Departementet viser for øvrig til at det er *NOKUT* som skal vurdere oppfyllelsen av kravene og *NOKUT* bør ha god veiledning om alle kravene som gjelder til institusjoner som skal søke om institusjonsakkreditering.

Departementet ønsker med lovfestingen av hovedelementene å synliggjøre forskjellene mellom institusjonskategoriene. Samtidig er det viktig å understreke at det ikke er slik at enkelte krav alene definerer kategorien en institusjon tilhører.

Det er det faglige nivået som en institusjon befinner seg på, som er avgjørende for om den kan få akkreditering. For å avgjøre hvilket faglig nivå en institusjon ligger på, er det nødvendig å se alle akkrediteringskravene til denne kategorien i sammenheng. *VID Vitenskapelige høyskole* har i sitt høringsinnspill bemerket at kriteriene for institusjonsakkreditering som universitet og vitenskapelig høyskole nå er tilnærmet identiske, og *NOKUT* har i sitt høringsinnspill gitt uttrykk for at de akkrediteringskravene som er foreslått, ikke er egnet til å synliggjøre forskjellene mellom disse to institusjonskategoriene. I forbindelse med Kvalitetsreformen på starten av 2000-tallet var begrunnelsen for å videreføre vitenskapelige høyskoler som en egen institusjonskategori at disse institusjonene kunne få samme myndighet som universiteter på særskilte fagområder, uten å måtte oppfylle breddekravene som universitetene er pålagt, og at de for andre fagområder får tilsvarende myndighet som øvrige høyskoler, jf. Ot.prp. nr. 40 (2001–2002) 7.2.2. Med de nye akkrediteringskravene som er fastsatt i universitets- og høyskoleforskriften, og som departementet nå foreslår å lovfeste, viser departementet til at det er åpnet for brede og smale universiteter, noe som fører til enda flere likheter mellom institusjonskategoriene universitet og vitenskapelig høyskole. Samtidig mener departementet at det er institusjonens strategiske prioriteringer som bør avgjøre om den vil søke om å bli universitet eller ikke. Endringene i akkrediteringskravene åpner for at flere institusjoner som i dag er vitenskapelig høyskole, vil kunne søke om å bli universitet, og på lengre sikt er det ikke utenkelig at det vil være få eller ingen institusjoner som er tilknyttet kategorien vitenskapelige høyskoler. Det er likevel ikke gitt at alle dagens vitenskapelige høyskoler ønsker å bli universiteter. Departementet viser for øvrig til at forslaget innebærer at loven vil vise de overordnede forskjellene mellom institusjonskategoriene, og at man også må se hen til forskriftsreglene for å få et fullt bilde av forskjellene mellom kategoriene.

Departementet mener videre at lovfestingen må ses i sammenheng med andre regler i loven, slik som reguleringen av universiteters og høyskolars formål i uhl. § 1-1 og oppgaver i uhl. § 2-1. Der er det tydeliggjort at forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid er del av institusjonenes kjerneoppgaver, samt formidling og høyere utdanning basert på dette. Selv om formål og oppgaver er felles for de tre kategoriene, er det presisert i forarbeidene til uhl. § 2-1 at det konkrete innholdet i hva som kreves av den enkelte institusjon, blant annet avhenger av i hvilken utstrek-

ning virksomheten er finansiert av staten, virksomhetens størrelse og dens profil jf. særmerknaden i Prop. 126 L (2022-2023) punkt 23.

Til *NOKUT* sitt innspill om at helhetsvurdering som selvstendig akkrediteringsvilkår bør tas inn i universitets- og høyskoleloven, viser departementet til at ett av formålene med lovfesting er å synliggjøre forskjellene mellom de tre institusjonskategoriene. At det skal gjennomføres en helhetsvurdering av om institusjonen på en god måte kan forvalte akkrediteringsmyndigheten som institusjonsakkrediteringen gir, er forskriftsfestet i universitets- og høyskoleforskriften § 1-1. Dette er et generelt akkrediteringskrav som gjelder for alle institusjonskategoriene, og vil derfor ikke være egnet til å synliggjøre noen forskjell mellom institusjonskategoriene. Departementet vil også bemerke at det at et vilkår er av skjønnsmessig karakter ikke i seg selv tilsier at vilkåret bør lovfestes.

Til *Handelshøyskolen BI* sitt innspill om at de ønsker å ha muligheten til å beholde navnet sitt, selv om akkrediteringen deres skulle bli endret, vil departementet bemerke at det følger av uhl. § 3-1 andre ledd at private universiteter og høyskoler fastsetter egennavnet sitt selv, men at egennavnet skal beskrive hvilken institusjonskategori institusjonen tilhører. Denne regelen har ikke vært på høring. Departementet vil derfor ikke gå nærmere inn på dette.

2.4.5.2 Universiteter

Som nevnt i punkt 2.4.2.3 har universiteter akkrediteringsmyndighet til å opprette studietilbud på alle nivåer etter uhl. § 3-4 andre ledd.

Departementet mener at grunnvilkåret ved akkrediteringskravene for å bli universitet er at institusjonen skal ha rett til å tildele minst én doktorgrad alene, og mener derfor at dette akkrediteringskravet bør lovfestes, se også vurderingen i punkt 2.4.5.1. Doktorgrader som institusjonen selv tilbyr, inkludert eventuelle fellesgrader den deltar i, må dekke vesentlige deler av hele institusjonens faglige virksomhet. Departementet mener denne presiseringen er så sentral at den også bør inntas i lovbestemmelsen. Kravet innebærer at institusjonens studietilbud normalt skal inngå i doktorgradsområdene, og at de fleste studentene skal være knyttet til disse. Det samme kravet gjelder for vitenskapelige høyskoler, som i realiteten er smale og spesialiserte universiteter.

I universitets- og høyskoleforskriften § 1-4 er det stilt krav til institusjonenes stabile forskerutdanning, de ansattes kompetanseprofil, akkredite-

ring på lavere og høyere grads nivå, jevnlig opptak og uteksaminering av studenter, samt aktiv deltakelse i nasjonale og internasjonale nettverk, prosjekter og samarbeid. På disse punktene skiller universitetene seg ikke vesentlig fra vitenskapelige høyskoler. Departementet mener derfor at disse kravene ikke bør lovfestes.

NOKUT har særlig framhevet at det ikke er mulig å skille kravet om antallet doktorgradsutdanninger fra kravene til stabil forskerutdanning og gjennomstrømming, og at disse to kravene også bør lovfestes dersom antallet doktorgrader skal lovfestes. Departementet er enig i at kravene må ses i sammenheng. Departementet mener imidlertid ikke det er problematisk at kravene ikke er regulert samlet, men i lov og forskrift. Reglene i lov og forskrift må uansett ses i sammenheng. Departementet mener at det er kravet om at institusjonen skal ha rett til å tildele minst én doktorgrad alene, og at doktorgrader (inkludert eventuelle felles doktorgrader med andre institusjoner) må dekke vesentlige deler av hele institusjonens faglige virksomhet som er grunnvilkårene ved akkrediteringskravene for å bli universitet. Departementet mener derfor at dette bør lovfestes. Videre mener departementet at lovbestemmelsen vil bli for detaljert dersom også kravet til stabil forskerutdanning og gjennomstrømming lovfestes.

Når det gjelder innspillet fra *Tekna* og *Akademikerne* om at de ikke støtter endringene i kravet til antall doktorgrader for å bli universitet, viser departementet til at denne endringen allerede er vedtatt i universitets- og høyskoleforskriften. Forslaget var på høring høsten 2024 og det var en oppfølging av ekspertgruppens anbefaling. Ekspertgruppen la til grunn at kravet om fire doktorgrader ikke nødvendigvis stimulerer til strategisk utvikling ved institusjonene, eller til diversitet i sektoren, og at man i stedet bør ivareta bredden i virksomheten ved institusjonene gjennom et krav om at doktorgraden eller doktorgradene skal være dekkende for vesentlige deler av virksomheten. Departementet har lagt til grunn at endringen innebærer at studietilbudene ved institusjonen normalt skal ha en overbygning i en doktorgrad, og at i tillegg skal de fleste studentene være knyttet studietilbud innenfor doktorgradsområdene. Det ble videre vist til at formålet med regelen er å sikre at alle deler av den faglige virksomheten gjennomsyres av en vitenskapelig kultur, eller en kultur for kunstnerisk utviklingsarbeid, og at regelen også bidrar til å sikre stabilitet i fagmiljøet. Kravet bidrar videre til at søkerinstitusjonen har bachelor- og mastergrads-

programmer som kan gi rekruttering til egne doktorgradsprogrammer, samtidig som en institusjon kan ha noen studieprogram som ligger utenfor hovedprofilen. Departementet foreslo på denne bakgrunn å endre kravet til antall doktorgrader. Forslaget fikk bred støtte blant høringsinstansene. Departementet ser derfor ingen grunn til å gjøre endringer i kravet til å bli universitet i forbindelse med at kravene nå foreslås lovfestet.

2.4.5.3 Vitenskapelige høyskoler

Det følger av universitets- og høyskoleforskriften § 1-3 tredje ledd at institusjonen må ha rett til å tildele minst én doktorgrad alene for å oppnå akkreditering som vitenskapelig høyskole. Til forskjell fra universitetene må vitenskapelige høyskoler i tillegg ha en tydelig faglig profil. En vitenskapelig høyskole kan tilby flere doktorgradsstudier så lenge disse er komplementære. Flere av kravene for å bli akkreditert som vitenskapelig høyskole knytter seg til denne institusjonskategoriens tydelige faglige profil. En vesentlig del av institusjonens studietilbud, forskning eller kunstneriske utviklingsarbeid og faglige utviklingsarbeid skal være innenfor doktorgradens eller doktorgradenes faglige område, jf. universitets- og høyskoleforskriften § 1-3 tredje ledd. I tillegg er det krav til antall ansatte og deres kompetanse knyttet til fagområdet eller -områdene for institusjonsakkrediteringen, og de ansattes samlede faglige kompetanse skal være på nivå med andre vitenskapelige høyskoler, jf. universitets- og høyskoleforskriften § 1-3 andre ledd. Til slutt er det krav om akkrediterte studietilbud på lavere og høyere grads nivå og jevnlig opptak av studenter knyttet til doktorgradsområdet eller -områdene, jf. universitets- og høyskoleforskriften § 1-3 femte ledd.

På bakgrunn av dette mener departementet at grunnvilkåret ved akkrediteringskravene for vitenskapelige høyskoler er deres tydelige faglige profil. Departementet mener derfor at dette akkrediteringskravet bør lovfestes for vitenskapelige høyskoler. Videre mener departementet at det bør lovfestes at institusjonen skal ha rett til å tildele minst én doktorgrad alene, og at doktorgraden eller doktorgradenes faglige område skal dekke en vesentlig del av institusjonens studietilbud, forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid og faglig utviklingsarbeid.

2.4.5.4 Høyskoler

Akkrediterte høyskoler har akkrediteringsmyndighet til å opprette studietilbud på bachelor-nivå innenfor alle fagområder. Hvis de akkrediterte høyskolene har fått akkreditering til å tildele doktorgrad innenfor ett eller flere fagområder, har de også rett til selv å opprette mastergradsstudier innenfor disse fagområdene. Det betyr i realiteten at de har de samme fullmaktene som de vitenskapelige høyskolene etter uhl. § 3-4 tredje ledd. Samtidig skiller de seg fra de vitenskapelige høyskolene ved at doktorgradsområdene ikke nødvendigvis dekker vesentlige deler av den faglige virksomheten ved institusjonen.

Departementet mener grunnvilkåret for institusjonsakkreditering som høyskole er at de har akkreditering for minst ett studietilbud som gir rett til å tildele en bachelorgrad alene. Departementet foreslår derfor at det er dette vilkåret som lovfestes.

Departementet understreker imidlertid at en akkreditert høyskole er mer enn det. En akkreditert høyskoles utdanning, forskning eller kunstneriske utviklingsarbeid og faglige utviklingsarbeid skal være stabil og av høy kvalitet, jf. universitets- og høyskoleforskriften § 1-2 første ledd.

Det stilles også krav om antall ansatte og de ansattes samlede faglige kompetanseprofil, jevnlig opptak og uteksaminering av studenter, samt internasjonalt samarbeid og tilknytning til nasjonale og internasjonale nettverk. Disse kravene fordrer en viss stabilitet og høy kvalitet. De må ses i sammenheng med krav som er felles for alle institusjonskategorier, slik som institusjonens strategi, deres organisering og infrastruktur, deres kvalitetsarbeid samt deres forskning og/eller kunstneriske utviklingsarbeid og faglige utviklingsarbeid i samspill med utdanningsvirksomheten.

2.4.5.5 Flytte hjemmel for tilbaketrekking av akkrediteringsmyndighet til lov

Hvilken institusjonskategori en institusjon tilhører, påvirker institusjonens akkrediteringsmyndighet, jf. uhl. § 3-4. NOKUT kan i visse tilfeller trekke en institusjonsakkreditering tilbake, jf. uhl. § 3-6 femte ledd. Dersom en institusjon blir fratatt en institusjonsakkreditering, vil det imidlertid ikke ha en automatisk konsekvens for institusjonens kategoritilhørighet og akkrediteringsfullmakter. Det er Kongen som avgjør hvilken institusjonskategori den enkelte institusjonen tilhører, på grunnlag av vedtak fra NOKUT om akkreditering som universitet, vitenskapelig høyskole

eller høyskole, jf. uhl. § 3-1. Det er dermed Kongen som kan trekke tilbake en kategoritilhørighet dersom NOKUT trekker tilbake institusjonsakkrediteringen. Dersom Kongen fratar en institusjon kategoritilhørigheten fordi institusjonsakkrediteringen er trukket tilbake, vil institusjonen automatisk også miste akkrediteringsmyndigheten uten at det må fattes et eget vedtak om dette. Dersom Kongen derimot ikke fratar institusjonen sin kategoritilhørighet, må departementet fatte vedtak om å trekke tilbake akkrediteringsmyndigheten dersom institusjonen ikke skal beholde denne.

Uhl. § 3-4 fjerde ledd regulerer i dag bare departementets myndighet til å trekke tilbake akkrediteringsmyndigheten dersom institusjonen ikke tilfredsstillter kravene til kvalitetssikring. Departementets hjemmel til å trekke tilbake akkrediteringsmyndigheten i tilfeller der NOKUT har fattet vedtak om tilbaketrekking av en institusjonsakkreditering, følger i dag bare av studie-kvalitetsforskriften § 3-9 tredje ledd. For å sikre lik regulering av tilbaketrekking av akkrediteringsmyndighet ved tap av institusjonsakkreditering og ved ikke-tilfredsstillende kvalitetssikring, mener departementet at regelen i studie-kvalitetsforskriften § 3-9 tredje ledd bør flyttes fra forskriften til uhl. § 3-4 fjerde ledd. Forslaget var ikke en del av høringen, men er innholdsmessig en videreføring av gjeldende rett og i samsvar med den fordelingen av regler mellom lov og forskrift som var intensjonen i ny universitets- og høyskolelov.

Departementet foreslår også en mindre omformulering i § 3-4 fjerde ledd slik at det blir tydeligere at departementet sin adgang til å trekke tilbake en institusjons akkrediteringsmyndighet forutsetter at NOKUT har funnet at institusjonen ikke har et tilfredsstillende kvalitetsarbeid. Dette er i samsvar med gjeldende rett, jf. særmerknaden til § 3-4 fjerde ledd i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 23, men kommer ikke fram av nåværende ordlyd. Departementet mener endringen gir bedre sammenheng i bestemmelsen ved at det blir tydelig at både departementets myndighet til å trekke tilbake akkrediteringsmyndighet ved ikke-tilfredsstillende kvalitetsarbeid og ved manglende oppfyllelse av standarder og kriterier som er fastsatt i eller med hjemmel i §§ 3-1 til 3-4 knyttes opp mot NOKUTs vedtak.

Departementet viser til forslaget til nytt andre til fjerde ledd § 3-1 og endringer i § 3-4 fjerde ledd.

2.5 Oppnevning og valg av institusjonenes styre

2.5.1 Bakgrunn

Departementet har i forbindelse med et pågående arbeid med å gjennomgå reglene om oppnevning og sammensetning av nemnder i universitets- og høyskolesektoren sett at det er behov for enkelte endringer og presiseringer i universitets- og høyskoleloven når det gjelder reglene om oppnevning av styret ved statlige universiteter og høyskoler.

2.5.2 Gjeldende rett

Det følger av universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 4-3 første ledd at styret ved statlige universiteter og høyskoler skal ha elleve medlemmer og bestå av fire medlemmer valgt blant ansatte i vitenskapelige stillinger, ett medlem valgt blant de teknisk og administrativt ansatte, to medlemmer valgt blant studentene og fire eksterne medlemmer. Departementet utpeker ett av de eksterne styremedlemmene til å være styrets leder. Dersom institusjonen har valgt rektor, jf. uhl. § 4-6, trer rektor inn som leder i styret i stedet for et medlem valgt blant ansatte i vitenskapelige stillinger. Uhl. § 4-3 andre og tredje ledd åpner for at styret kan fastsette en annen styresammensetning, mens fjerde ledd åpner for at departementet i særlige tilfeller kan fastsette en annen styresammensetning eller styreordning.

Styremedlemmer som er ansatt ved institusjonen, og varamedlemmene for dem, velges for fire år. Oppnevningsperioden er også fire år for eksterne styremedlemmer og deres varamedlemmer. Styremedlemmer fra studentgruppen, og varamedlemmene for dem, velges for ett år.

Et styremedlem som har fungert sammenhengende i vervet i åtte år ved begynnelsen av den nye valgperioden, kan ikke gjenvelges, jf. uhl. § 4-4 femte ledd. Selv om det vises til «valgperiode» og «gjenvelges» så gjelder begrensningen også de eksterne styremedlemmene. At den tidligere styreperioden må være «sammenhengende» innebærer at et medlem kan sitte mer enn åtte år gjennom ulike perioder. Tid som varamedlem teller ikke med. Tid som styremedlem teller ikke med hvis det er aktuelt å oppnevne personen som styreleder. Videre er begrensningen knyttet til institusjonen, slik at eksterne styremedlemmer kan sitte mer enn åtte år sammenhengende ved forskjellige institusjoner.

Det er fastsatt i uhl. § 4-4 sjette ledd at kravene i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 om

representasjon av begge kjønn skal være oppfylt innen den enkelte valgkrets. Likestillings- og diskrimineringsloven § 28 gir nærmere føringer for sammensetningen i offentlig oppnevnte utvalg, styrer, råd, og liknende. Formålet med kravene er å sikre en tilstrekkelig grad av kjønnsbalanse. Det kan likevel gis dispensasjon fra kjønnsbalansekravet dersom det «ikke har latt seg gjøre å finne et tilstrekkelig antall kvalifiserte medlemmer av begge kjønn», men det forutsetter at man har gjort en «ikke ubetydelig anstrengelse» for å tilfredsstille kravene, jf. Prop. 81 L (2016–2017) s. 330.

Styret selv fastsetter nærmere regler om valg av styremedlemmer, jf. uhl. § 4-4 sjuende ledd.

2.5.3 Høringsforslaget

I høringen foreslo departementet å presisere at begrensning i oppnevningstid er en maksgrense slik at det er anledning til å oppnevne og velge medlemmer i kortere perioder, f.eks. ved suppleringsoppnevninger. Det ble også foreslått å presisere at en begrensning i oppnevningstid og -periode for institusjonenes styrer også gjelder de eksterne medlemmene, samt presisere at begrensningene gjelder per rolle og innenfor samme valgkrets.

Departementet ba høringsinstansene særlig om en tilbakemelding på om det er behov for at det tas inn i lovteksten at begrensning i oppnevningstid og -periode bare gjelder innenfor samme valgkrets.

2.5.4 Høringsinstansenes syn

Det var 13 høringsinstanser som uttalte seg om forslagene til presisering og som støttet dem. Dette var *Nord universitet, Norges handelshøyskole, Norges idrettshøgskole, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet, Norges musikkhøgskole, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU), Universitetet i Agder, Universitetet i Sørøst-Norge, Universitets- og høgskolerådet, Norsk studentorganisasjon, Stipendiatororganisasjonene i Norge, Studentdemokratiet i Sørøst-Norge (SDSN) og Utdanningsforbundet*. Det var ingen av høringsinstansene som gikk imot forslaget om presiseringer.

SDSN mente at det også bør reguleres makstid for medlemmer i styret fra studentgruppen, som velges for ett år. Det vises til at dagens ordlyd og departementets forslag til presisering, teknisk sett gjør det mulig for et styremedlem fra studentgruppen å inneha verv i institusjonsstyret i åtte år, som vil si åtte perioder. SDSN ønsket derfor en

regulering i loven med egen makstid for hvor lenge et styremedlem fra studentgruppen kan inneha verv i styret, og at dette begrenses til to år. Dette tilsvarer to fulle valgperioder, slik som åtte år tilsvarer to fulle perioder for de andre medlemmene. SDSN foreslo at dette presiseres i et nytt punktum i forslaget § 4-4 fjerde ledd.

NTNU viste i sitt høringsinnspill til at opphevelsen av § 9-5 i universitets- og høyskoleloven fra 2005, om rett og plikt til å påta seg valgte verv, har ført til at institusjonene ikke kan pålegge noen å ta valgte verv gjennom internt valgreglement siden dette ikke anses å være en del av ordinært arbeid. Blant midlertidig vitenskapelig ansatte har det ved NTNU ofte vært krevende å skaffe nok kandidater ved lokalvalgene, og det har tidligere unnaksvis blitt utpekt en ansatt til vervet med hjemmel i tidligere lovbestemmelse. Videre viste NTNU til at en konsekvens av at verv ikke anses som en del av ordinært arbeid, gjør det uklart om ansatte og studenter skal motta lønn eller styrehonorar etter statens satser for valgte verv også på fakultets- og instituttnivå. NTNU ønsket at dette spørsmålet avklares av departementet.

2.5.5 Departementets vurdering

Det er styret som er det øverste organet ved et universitet eller en høyskole. Reglene om sammensetning skal sikre at styret samlet sett har den kompetansen, erfaringen og bakgrunnen som trengs til å ha ansvar for at den faglige virksomheten ved institusjonen holder høy kvalitet og for at institusjonene drives effektivt og i overensstemmelse med de lover, forskrifter og øvrige mål og rammer som til enhver tid gjelder. Reglene om oppnevningsslengde og -periode skal sikre en fornyelse blant styremedlemmene. Hensynet til kontinuitet og kompetanse kan tilsi at begrensningen i oppnevningstid og -periode bør skille mellom ulike funksjoner (medlem, leder og varamedlemmer) og gruppe (ansattrepresentanter, studentrepresentanter og eksterne). Hensynet til fornyelse trekker i motsatt retning og tilsier at begrensning i oppnevningstid og -periode bør gjelde den enkelte person.

Departementet foreslår å presisere reglene om oppnevningstid og -periode i samsvar med høringen, noe høringsinstansene også støtter. Departementet foreslår for det første en endring i ordlyden slik at det blir tydeligere at begrensningen i oppnevningstid og -periode både gjelder medlemmer som velges blant ansatte og studenter ved institusjonen og eksterne medlemmer som oppnevnes av departementet. Departementet

foreslår også å ta inn i lovteksten at hvis et styremedlem har fungert sammenhengende i vervet i åtte år, så er ikke det til hinder for at personen oppnevnes eller utpekes som styreleder. Dette er i samsvar med det som er lagt til grunn som gjeldende rett, men for å unngå tvil og gjøre det faktiske innholdet tydeligere, mener departementet det bør gå fram direkte av lovteksten.

Departementet ba i høringen høringsinstansene om en tilbakemelding på om det er behov for at det tas inn i lovteksten at begrensning i oppnevningstid og -periode bare gjelder innenfor samme valgkrets. Med «valgkrets» var det i høringen siktet til den gruppen medlemmet var valgt eller oppnevnt fra. Høringsinstansene som uttalte seg om dette forslaget, støttet det. Departementet går videre med forslaget, men forslår å bruke uttrykket «gruppe» i lovteksten istedenfor «valgkrets» da ikke alle medlemmene til styret velges. At begrensningen bare gjelder innenfor samme gruppe betyr f.eks. at en person som har fungert som styremedlem i kraft av å være studentrepresentant, kan velges som ansattrepresentant eller oppnevnes som eksternt styremedlem selv om vedkommende på det tidspunktet har fungert sammenhengende i vervet i åtte år.

Når det gjelder forslaget fra *SDSN* om en særregulering av makstid for studentrepresentanten i styret, mener departementet at det ikke er noen stor risiko for at samme studentrepresentant blir sittende i styret i åtte år selv om dette er lovens maksimaltid. Departementet viser for øvrig til at institusjonene fastsetter regler om valg av representanter til styret i institusjonens valgreglement.

Departementet foreslår å videreføre at studentmedlemmene oppnevnes for ett år mens de øvrige medlemmene oppnevnes eller velges for fire år. Hovedbegrunnelsen for tidsbegrensningen er ønske om fornyelse og jevn balanse mellom medlemmene. Begrunnelsen tilsier at regelen må forstås som en maksgrense, slik at det er anledning til å oppnevne og velge medlemmer i kortere perioder enn det loven angir. Dette kan f.eks. være aktuelt dersom det av ulike grunner er behov for å erstatte et medlem midt i perioden eller funksjonsperiodene har kommet i utakt. Utgangspunktet er at styrets medlemmer skal sitte ut oppnevningsperioden. Noen ganger kan det imidlertid være ønskelig at et medlem eller lederen løses fra sitt verv før perioden er over, eller det kan også oppstå en situasjon hvor styremedlemmet avsettes. Et styremedlem som trer ut av sin rolle, kan erstattes på to måter. Det ene alternativet er at varamedlemmet trer inn som

ordinært medlem. I slike tilfeller kan det være behov for å oppnevne et nytt varamedlem, særlig dersom det er lenge igjen av oppnevningsperioden. Det andre alternativet er at det oppnevnes et nytt medlem for den gjenværende delen av oppnevningsperioden, såkalt suppleringsoppnevning. I begge tilfeller kan det være ønskelig at det nye medlemmet oppnevnes eller velges for den resterende funksjonstiden til medlemmet som erstattes, slik at ikke funksjonsperiodene for ulike grupper av medlemmer i styret kommer i utakt. For at det skal bli tydeligere at det er anledning til dette, foreslår departementet å ta inn i loven at medlemmene skal oppnevnes eller velges for *inntil* fire år og studentrepresentantene for *inntil* ett år. Styret selv fastsetter nærmere regler om valg av styremedlemmer, jf. uhl. § 4-4 sjuende ledd. Styret kan her blant annet regulere hvordan et styremedlems fritak eller fratreden skal håndteres.

Når det gjelder *NTNUs* innspill om at det ikke lenger er mulig å pålegge noen å påta seg et verv, viser departementet til at dette er endring som ble vedtatt i forbindelse med ny universitets- og høyskolelov, og ikke et forslag i denne proposisjonen. Departementet mener at institusjonen må bruke andre virkemidler for å få ansatte til å påta seg ulike tillitsverv ved institusjonen. Departementet foreslår ikke å gjeninnføre bestemmelsen om plikt til å påta seg verv slik denne var formulert i § 9-5 universitets- og høyskoleloven fra 2005. Departementet viser til begrunnelsen i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 8.6. Departementet fastsetter godtgjørelser for styreverv. For andre tillitsverv ved institusjonen er det opp til institusjonen å finne egnede former for godtgjøring og å vurdere behov for intern regulering eller retningslinjer som skiller verv fra ordinært arbeid i stilling ved institusjonen mv.

Departementet viser til forslaget til endringer i § 4-4 første og fjerde ledd.

2.6 Oppnevning av NOKUTs styre

2.6.1 Bakgrunn

Departementet har i forbindelse med et pågående arbeid med å gjennomgå reglene om oppnevning og sammensetning av nemnder i universitets- og høyskolesektoren sett at det kan være behov for enkelte endringer og presiseringer i universitets- og høyskoleloven når det gjelder reglene om oppnevning av NOKUTs styre.

2.6.2 Gjeldende rett

NOKUT ble opprettet i 2002. Dette hadde sin bakgrunn i de strukturelle endringene i høyere utdanning som ble gjort gjennom Kvalitetsreformen, og var i tråd med den felles europeiske Bologna-prosessens ambisjoner for harmonisering av blant annet krav til kvalitetssikring. Formålet med NOKUT etter universitets- og høyskoleloven er å bidra til at samfunnet kan ha tillit til kvaliteten i norsk høyere utdanning. I tillegg skal virksomheten stimulere til kvalitetsutvikling som sikrer et høyt internasjonalt nivå i utdanningstilbudene.

Det følger av universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 16-4 første ledd at NOKUT ledes av et styre som har det overordnede ansvaret for NOKUTs virksomhet og de beslutningene dette organet fatter. NOKUTs styre oppnevnes av departementet og består av ni medlemmer, jf. uhl. § 16-4 andre ledd. Loven krever at ett medlem skal være en student ved et universitet eller en høyskole, og at ett medlem skal være student ved en fagskole. Ett medlem skal oppnevnes blant NOKUTs ansatte og skal ha stemmerett i saker som angår de ansattes forhold. Videre skal det oppnevnes varamedlemmer, inkludert personlige varamedlemmer for de ansattes og studentenes medlemmer. Det er også departementet som oppnevner styrets leder, jf. uhl. § 16-4 andre ledd siste punktum.

Det følger av uhl. § 16-4 tredje ledd at styrets funksjonstid er fire år, og at studentmedlemmer oppnevnes for to år. Det er ikke fastsatt noen begrensninger for gjenoppnevning, og det er lagt til grunn at medlemmer kan gjenoppnevnes i flere perioder. Medlemmer av styret kan ikke inneha ledende stilling eller verv ved universiteter, høyskoler eller fagskoler, jf. uhl. § 16-4 fjerde ledd. Dette vil omfatte både rektor, prorektor og øverste administrativ leder. Ved behandling av saker må habilitet alltid vurderes, og dette kan medføre at også flere enn disse er utelukket fra å delta i styrets behandling av en sak. Det følger av uhl. § 16-4 femte ledd at styret skal ansette daglig leder for NOKUT på åremål, og åremålsperioden skal være seks år.

2.6.3 Høringsforslaget

Departementet foreslo i høringen at de ansatte i NOKUT skal velge den som skal være deres representant i NOKUTs styre. Forslaget innebærer at departementet ikke lenger skal oppnevne representant for de ansatte til styret. Det

ble også foreslått å endre kravet om at det skal være to medlemmer som er studenter, til at det skal være to studentrepresentanter. Forslaget innebærer at det ikke er et absolutt krav av den som oppnevnes er student, så lenge vedkommende er egnet til å ivareta studentenes interesser. Videre foreslo departementet i høringen å lovfeste at departementet skal innhente forslag til studentrepresentanter fra de nasjonale studentorganisasjonene for høyere utdanning og høyere yrkesfaglig utdanning. Forslaget innebærer en plikt for departementet til å innhente forslag, men ikke en plikt til å oppnevne i samsvar med forslagene. Til slutt ble det foreslått å presisere at begrensning i oppnevningstid er en maksgrænse, slik at det blir klart at det er anledning til å oppnevne og velge medlemmer i kortere perioder, f.eks. ved suppleringsoppnevninger.

2.6.4 Høringsinstansenes syn

Det var 16 høringsinstanser som uttalte seg om forslagene. Dette var *Høyskolen Kristiania*, *Nord universitet*, *Stipendiatororganisasjonene i Norge*, *Utdanningsforbundet*, *Norges miljø- og biovitenskapelige universitet*, *Universitetet i Agder*, *Universitetet i Sørøst-Norge*, *VID vitenskapelige høyskole*, *Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen* (NOKUT), *Universitets- og høyskolerådet* (UHR), *Norsk studentorganisasjon* (NSO), *Studentdemokratiet i Sørøst-Norge* (SDSN), *Studentorganisasjonen ved Universitetet i Stavanger*, *Studentparlamentet ved UiO*, *Norsk Tjenestemannslag* og *Unio*. Selv om de fleste støttet forslagene, var det enkelte som var kritiske til presiseringen i høringsnotatet om at departementet ikke var bundet av forslagene til styremedlemmene som studentorganisasjonene har foreslått ved oppnevningen av medlemmer til styret.

NSO skrev i sin uttalelse at de støttet departementets forslag, med unntak av den foreslåtte endringen i § 16-4 om at departementet bare skal innhente forslag fra de nasjonale studentorganisasjonene. NSO viste til at en følge av forslaget er at departementet ikke vil være «rettslig forpliktet til å følge studentenes oppnevning/forslag til studentrepresentanter til NOKUT sitt styre.» NSO mente at dersom studentorganisasjonen foreslår dobbelt så mange studenter, hvor det er ett av hvert kjønn, skal det ikke være nødvendig for departementet å finne en egen representant. NSO støttet forslaget om at studentrepresentantene ikke lenger må være studenter for å kunne sitte i NOKUTs styre, men hvis ikke departementet følger forslagene fra studentorganisasjonene, mente NSO at dette ska-

per «et stort hull i sikkerheten rundt hvem som representerer studentene». *NSO* mente at en person som ikke er valgt av studentene, ikke kan være en studentrepresentant. Derfor var det viktig for *NSO* at departementet skal følge forslagene som gis fra studentorganisasjonene.

NSO mente videre at studentrepresentantene bør fungere som en egen valgkrets hvor de nasjonale studentorganisasjonene har ansvar for at studentrepresentantene sammen utgjør en jevn kjønnsbalanse. Dette vil hindre at kjønnet til andre medlemmer i NOKUTs styre blir utslagsgivende for hvem som kan være studentenes representant i styret.

Også *SDSN* stilte spørsmål ved handlingsrommet departementet får ved at det bare skal innhentes forslag til studentrepresentanter fra de nasjonale studentorganisasjonene. *SDSN* ønsket en lovtekst som i større grad «forplikter departementet til å følge de nasjonale studentorganisasjonene sine og sikrer at representantene for studentene faktisk er studentenes representanter og ikke departementets utpekte gallionsfigurer.»

UHR mente at det er problematisk at departementet kan oppnevne en studentrepresentant som ikke er en aktiv student. *UHR* mente at valg av studentrepresentanter bør baseres på kandidater som studentorganisasjonene foreslår. De støttet forslaget fra *NSO* om etablering av en egen valgkrets for studentene som «vil medføre at representantene deres ikke brukes som kvotefyll, noe studentene ellers frykter.»

NOKUT presiserte at det er Norsk studentorganisasjon og Organisasjon for norske fagskolestudenter som står nærmest til å vurdere hvem som er best egnet til å representere studentene. Derfor mente *NOKUT* at det må ligge tungtveiende hensyn til grunn dersom Kunnskapsdepartementet ved oppnevning av studentrepresentanter, ser bort fra organisasjonenes forslag.

2.6.5 Departementets vurdering

2.6.5.1 Ansattrepresentant

Etter gjeldende regler er det departementet som oppnevner ansattrepresentanten til NOKUTs styre. I praksis gjøres dette på bakgrunn av et valg blant de ansatte. Departementet mener det er prinsipielt viktig at NOKUTs ansatte kan velge sine egne representanter direkte til NOKUTs styre uten at det må skje via en oppnevning fra departementet. Dette er et prinsipp for ansattes styredeltakelse i privat sektor, se blant annet

aksjeloven § 6-3. Dette er også ordningen for blant annet Norges forskningsråd.

Departementet foreslår på denne bakgrunn å ta ut ansattrepresentanten i oppramsingen av medlemmer til styret som departementet oppnevner og isteden ta inn i loven at ett styremedlem skal være valgt *av* og blant NOKUTs ansatte. Dette støttes også av de som har merknader til dette forslaget i høringen. Ettersom det bare er én ansattrepresentant i NOKUTs styre, foreslår departementet ikke krav til kjønns sammensetning for styremedlemmer valgt av og blant de ansatte. Kravet om kjønnsbalanse i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 vil gjelde for NOKUTs styre for øvrig.

Når det gjelder hvem som skal kunne velges som ansattrepresentant, så legger departementet til grunn at det er personer som arbeider i NOKUT eller har fått innvilget permisjon ved valgtidspunktet. Oppnevningsperioden for ansattrepresentanten er fire år. Hvis representanten i løpet av oppnevningsperioden fratrer stillingen i NOKUT, skal vedkommende heller ikke lenger være representant i styret på vegne av de ansatte. Vedkommende må da fratre vervet, og det må velges en ny representant blant NOKUTs ansatte.

Departementet foreslår også enkelte språklige tilpasninger i § 16-4 som følge av forslaget om at ansattrepresentanter skal velges av de ansatte og ikke oppnevnes av departementet.

Departementet viser til forslaget til endringer i § 16-4 andre ledd.

2.6.5.2 Studentrepresentant

I dag er det departementet som oppnevner studentrepresentantene og det er et krav om at de må være studenter. I praksis har studentrepresentantene blitt oppnevnt etter forslag fra Norsk studentorganisasjon og Organisasjon for norske fagskolestudenter. Departementet mener at dette er en hensiktsmessig løsning og foreslår å lovfeste at departementet skal innhente forslag fra de nasjonale studentorganisasjonene. Dette støttes av høringsinstansene som har merknad til dette forslaget.

Videre foreslår departementet å endre kravet om at det skal oppnevnes *studenter* til at det skal oppnevnes *studentrepresentanter*. Endringen innebærer at det ikke er et absolutt krav om at de som oppnevnes, er studenter med studierett. Dette vil legge til rette for at det også kan oppnevnes tidligere studenter, personer i sentrale roller i studentorganisasjoner eller andre som er egnet til å ivareta studentenes interesser. Det vil være opp til de

nasjonale studentorganisasjonene hvem de velger å foreslå, men departementet legger til grunn at det velges personer som er egnet til å ivareta studentenes interesser, og at det om mulig vil være aktive studenter. Forslaget støttes av de som har hatt merknader til dette i høringen.

I høringen ble det foreslått at departementet ikke skal være rettslig forpliktet til å følge forslagene. Departementet har vurdert forslaget på nytt i lys av at blant annet *NSO*, *UHR* og *NOKUT* mener at departementet bør være bundet av studentorganisasjonenes forslag ved oppnevning av de som skal representere dem i NOKUTs styre.

Ettersom det er departementet som oppnevner NOKUTs styre, bør departementet ha siste ordet i hvem som skal oppnevnes som studentrepresentant. Departementet mener imidlertid det er rimelig og riktig at studentene selv, gjennom de nasjonale studentorganisasjonene, nominerer kandidater som departementet kan velge blant. Departementet foreslår på bakgrunn av høringen at det reguleres at departementet skal oppnevne studentrepresentanter etter forslag fra de nasjonale studentorganisasjonene. I samsvar med forskrift om representasjon av begge kjønn i statlige utvalg, styrever, råd, delegasjoner m.v. – regler om håndheving og rapportering § 3 legger departementet opp til at de nasjonale studentorganisasjonene må foreslå dobbelt så mange kandidater som trengs (det vil si to hver), og ett av hvert kjønn, slik at departementet kan ivareta likestillings- og diskrimineringsloven § 28 ved oppnevningen. Departementet vil kunne velge blant de som foreslås og ta hensyn til både kjønn, geografisk tilknytning mv. ved oppnevningen. Departementet kan fastsette krav til kandidater som kan foreslås fra organisasjonene, og departementet kan også innhente forslag til flere kandidater enn to dersom det er behov for det. Lovforslaget innebærer at departementet vil være bundet av organisasjonenes forslag, slik at departementet må oppnevne studentrepresentanter blant kandidatene som organisasjonene foreslår. Dersom studentorganisasjonene ikke har forslag eller ikke gir departementet forslag innen fastsatt frist, må departementet kunne finne studentrepresentanter til NOKUTs styre på andre måter. I slike tilfeller skal departementet finne en annen egnet måte å oppnevne personer på som kan representere studentene i NOKUTs styre, for eksempel ved å innhente forslag fra lokale studentdemokratier.

Departementet forstår innspillet fra *NSO* og *UHR* om at studentrepresentantene bør fungere som en egen «valgkrets», som at studentrepresen-

tanter og de øvrige medlemmene bør regnes hver for seg, slik at reglene om kjønns sammensetning likestillings- og diskrimineringsloven § 28 første ledd må oppfylles for hver av gruppene. Departementet er enig i dette. Studentrepresentantene har en oppnevningsperiode på to år i motsetning til resten av styret som oppnevnes som for fire år. Ved at studentene regnes som en egen gruppe, vil ikke kjønns sammensetningen blant de andre styremedlemmene bli førende eller begrensende for hvem som kan velges som studentrepresentant. Departementet foreslår derfor en endring på bakgrunn av høringen slik at reglene i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 første ledd skal gjelde for studentrepresentantene og de øvrige medlemmene som oppnevnes av departementet, hver for seg. Det vil si at det ved hver oppnevning av studentrepresentanter, må oppnevnes én av hvert kjønn.

Departementet viser til forslaget til endringer i § 16-4 andre ledd.

2.6.5.3 Oppnevningsperiode

Departementet foreslår å presisere i loven at begrensning i oppnevningstid er en maksimumsgrense slik at det er anledning til å oppnevne og velge medlemmer i kortere perioder, f.eks. ved suppleringsoppnevninger. Forslaget er det samme som for institusjonenes styre (se punkt 2.5). Forslaget støttes av alle som hadde merknader til forslaget i høringen.

Departementet viser til forslaget til endringer i § 16-4 tredje ledd.

2.7 Andre endringer

2.7.1 Forskriftshjemmel om beskyttelse av gradstitler

Det følger av uhl. § 3-10 første ledd at titler etter §§ 3-7 til 3-9, og titler som gir inntrykk av å være av samme karakter, eller kan forveksles med dem, er forbudt å bruke uten å ha oppnådd graden. Departementet kan ilegge overtredelsesgebyr til den som forsettlig eller uaktsomt tildeler eller bruker en tittel alene eller som en del av en annen tittel uten å ha rett til det, jf. uhl. § 3-10 andre ledd. Uhl. § 3-8 første ledd gir departementet hjemmel til å gi forskrift om hvilke grader og yrkesutdanninger en institusjon kan gi og hvilken tittel graden eller yrkesutdanningen gir rett til.

Grader og yrkesutdanninger med beskyttet tittel er regulert i forskrift om grader og beskyttede titler. Forskriften er fastsatt med hjemmel i den nå

opphevede universitets- og høyskoleloven fra 2005 og gjelder nå midlertidig i kraft av overgangsregelen i uhl. § 17-3. Forskriftsreglene skal etter hvert innlemmes i forskrift til universitets- og høyskoleloven (universitets- og høyskoleforskriften). I forskriften § 50 er det i dag en liste over beskyttede titler som det er forbudt å bruke. Listen inneholder også titler knyttet til grader som universiteter og høyskoler har tilbudt tidligere.

Reglene om misbruk av gradstitler i uhl. § 3-10 er videreført fra den nå opphevede universitets- og høyskoleloven fra 2005 § 3-2. I den tidligere loven var imidlertid reguleringsmåten en annen, ved at den ga departementet hjemmel til å gi forskrifter eller enkeltvedtak til å forby bruk av gradstitler av samme karakter som gradstitlene institusjonene kunne gi etter universitets- og høyskoleloven. I nåværende lov ligger selve forbudet mot misbruk av beskyttede gradstitler i loven, men det kan være uklart om forbudet i loven også omfatter de tidligere gradstitlene. Det er etter departementets vurdering viktig at det er klart *hvilke* titler forbudet gjelder, og det er derfor behov for å videreføre en liste over hvilke titler som er beskyttet, i forskrift. At det er klart hvilke titler som er beskyttet, er særlig viktig fordi departementet kan illegge overtredelsesgebyr ved misbruk av beskyttede titler.

Departementet foreslår å ta inn i uhl. § 3-10 første ledd at departementet kan gi forskrift om hvilke titler som er beskyttet. Forslagene har ikke vært på høring da høring anses åpenbart unødvendig. Hjemmelen vil brukes til å videreføre listen over beskyttede titler i forskrift.

2.7.2 Forskriftshjemmel for opptak til mastergradsstudier

I dag er det et samordnet opptak for grunnutdanning i høyere utdanning, mens opptak til mastergradsstudier og videreutdanning mv. skjer på den enkelte institusjon. Den enkelte institusjon kan fastsette faglige minstekrav for opptak til mastergradsstudier, jf. uhl. § 8-1 sjette ledd. Kravene må ligge innenfor nasjonalt fastsatte opptakskrav, jf. Prop. 126 L (2022–2023) merknaden til § 8-1 sjette ledd. Det er i dag fastsatt nasjonale krav til opptak i mastergradsforskriften og i rammeplaner og retningslinjer for enkelte studier med hjemmel i uhl. § 3-8.

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir) utreder forutsetninger for et samordnet masteropptak, som vil bli mulig når et nytt teknisk system er ferdig utviklet av Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør (Sikt). Arbei-

det er en del av prosjektet Fremtidens opptak (ny løsning for opptak til universiteter og høyskoler), som forventes å gi samfunnsøkonomiske gevinster i form av tids- og ressursbesparelser for institusjonene i opptaket.

For å kunne samordne masteropptaket vil det trolig være nødvendig å samordne opptakskravene til mastergradsstudier i større grad enn i dag. Som omtalt i Prop. 111 L (2020–2021) punkt 2.6.2 og Prop. 126 L (2022–2023) punkt 15.5.4.1, legger departementet til grunn at det har hjemmel til å fastsette en felles løsning for et nasjonalt masteropptak, jf. uhl. § 8-5 første ledd, og til å fastsette forskriftsbestemmelser om dette. Departementet ser imidlertid at det med fordel kunne vært en tydeligere hjemmel for å fastsette forskrift om krav til opptak til mastergradsstudier, særlig dersom det skal fastsettes generelle krav som ikke er knyttet til den enkelte grad eller rammeplan, eller krav som skal gjelde uavhengig av om det er lokalt eller samordnet opptak.

Departementet foreslår på denne bakgrunn en tilføyelse i uhl. § 8-1 sjette ledd om at departementet kan gi forskrift om opptak til mastergradsstudier. Forskriftshjemmelen omfatter både prosessuelle og materielle krav. Departementet foreslår å videreføre at institusjonene kan gi forskrift om faglige minstekrav ved opptak til høyere grads studier, inkludert mastergradsstudier. I samsvar med vanlige tolkningsprinsipper må kravene som fastsettes av den enkelte institusjon ligge innenfor rammen av nasjonale regler. Dette er også i samsvar med gjeldende rett, jf. Prop. 126 L (2022–2023) merknaden til § 8-1 sjette ledd.

Forslaget anses å være en tydeliggjøring av det som allerede er gjeldende rett. Forslagene har ikke vært på høring da høring anses åpenbart unødvendig. Forskriftskrav til opptak til mastergradsstudier i forbindelse med en eventuell samordning av masteropptaket, vil bli sendt på ordinar høring.

2.7.3 Forskriftshjemmel for unntak fra tilknytningskravet i uhl. § 11-12

Det følger av uhl. § 11-12 andre ledd at en institusjon kan utstede vitnemål bare dersom minst 60 av studiepoengene som skal inngå i grunnlaget for vitnemålet, er avlagt ved institusjonen. Dette kravet omtales som «tilknytningskravet». Kravet ble flyttet fra forskrift om godkjenning av norsk og utenlandsk høyere utdanning og av realkompetanse (godkjenningsforskriften) til loven ved vedtakelsen av ny universitets- og høyskolelov. I Prop. 126 L (2022–2023) i merknaden til § 11-12 andre

ledd er det presisert at det kan gjøres unntak fra tilknytningskravet på 60 studieprogram for masterprogram i helse- og sosialfag som bygger på rammeplanstyrte videreutdanninger innenfor samme fagområde, det vil si at rammeplanstyrte videreutdanninger på samme fagområde kan godkjennes som del av graden. Slikt unntak er i dag fastsatt i godkjenningforskriften § 3. Videre er det i nevnte forarbeider presisert at det for rammeplanstyrte utdanninger er særskilte regler om godkjenning i forskrift. Forarbeidene slår videre fast at tilknytningskravet ikke gjelder for fellesgrader som er unntatt etter godkjenningforskriften § 5.

Godkjenningforskriften og rammeplanforskriftene er fastsatt med hjemmel i den nå opphevede universitets- og høyskoleloven fra 2005 og gjelder nå i kraft av overgangsregelen i uhl. § 17-3. Forskriftshjemlene er videreført i gjeldende lov, og departementet vil så snart som mulig fastsette forskriften og rammeplaner på nytt med hjemmel i ny lov.

En følge av at tilknytningskravet ble flyttet fra forskrift til lov, er altså at hovedregelen står i loven, mens unntakene er fastsatt i forskrift. Departementet mener dette er en hensiktsmessig løsning, men ser at det da kan være behov for en tydeligere hjemmel i loven for unntak. Departementet foreslår derfor å ta inn en forskriftshjemmel for unntak fra kravet om 60 studiepoeng i uhl. § 11-12 andre ledd. Forslagene har ikke vært på høring da høring anses åpenbart unødvendig. Hjemmelen vil brukes til å videreføre gjeldende unntak. Hjemmelen vil også åpne for at det kan fastsettes unntak i forskrift også for andre studie tilbud, noe som også var tilfellet før tilknytningskravet ble flyttet til lov.

2.7.4 Retting av feil og utilsiktet endring

I forbindelse med at det ble vedtatt en ny universitets- og høyskolelov har det kommet inn feil henvisning i §§ 11-9 og 11-10. Departementet foreslår endringer i uhl. §§ 11-9 og 11-10 for at det skal bli riktige henvisninger.

Departementet foreslår også å rette en utilsiktet endring i reglene om politiattest i uhl. § 12-2. I uhl. § 12-2 første ledd andre punktum står det nå at attesten kan kreves framlagt «enten ved opptak eller underveis i studiet». I den nå opphevede universitets- og høyskoleloven fra 2005 § 4-9 første ledd stod det at institusjonene kan kreve framlagt politiattest «ved opptak til og underveis i studiet». Det var ikke ment å gjøre noen endring i regelen i ny lov, jf. Prop. 126 L (2022–2023) punkt 16.2.3.

Departementet foreslår derfor å endre uhl. § 12-2 første ledd slik at regelen blir at attesten kan kreves framlagt ved opptak og underveis i studiet. Dette vil også være i samsvar med tilsvarende regel i fagskoleloven § 27 første ledd.

Forslagene har ikke vært på høring da høring anses åpenbart unødvendig.

2.8 Bruk av studentarbeider i plagiatkontroll

2.8.1 Bakgrunn

Universiteter og høyskoler bruker studentarbeider (semesteroppgaver, eksamensoppgaver, masteroppgaver mv.) til plagiatkontroll ved sensur. Institusjonene kontrollerer innleverte studentarbeider opp mot tidligere innlevert materiale både ved egen og ved andre institusjoner. Hensikten er å oppdage tekstlikhet og mulig plagiat. Plagiatkontroll er blitt gjort ved institusjonene i lang tid. Den teknologiske utviklingen gjør at dette nå kan gjøres digitalt.

Vinteren 2024 var det en debatt om universiteter og høyskoler kan bruke innleverte studentarbeider til plagiatkontroll av andre studentarbeider, eller om slik bruk bryter med opphavsretten.

Sikt – Kunnskapssektorens tjenesteleverandør (Sikt) konkluderte i mai 2024, i en juridisk vurdering av universitets- og høyskolesektorens bruk av studentarbeider til plagiatkontroll, med at dagens praksis er lovlig.

2.8.2 Gjeldende rett

Universitets- og høyskoleloven (uhl.) § 11-6 første ledd pålegger universiteter og høyskoler å sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir prøvd og vurdert på en upartisk og faglig betryggende måte. Vurderingen skal sikre det faglige nivået på studiet. Ansvar for å sørge for upartiske og faglig betryggende eksamens- og sensurordninger, har en sammenheng med at vitnemål og karakterer skal gi et riktig bilde av studentenes kunnskapsnivå og faglige kvalifikasjoner.

Det følger av uhl. § 11-6 tredje ledd at institusjonene skal fastsette forskrifter om gjennomføring av eksamen. Innholdet i de ulike institusjonenes eksamensreglementer varierer noe, men alle omtaler fusk. I uhl. § 12-4 er det fastsatt hvilke reaksjoner institusjonene kan bruke dersom en student har fusket på eksamen eller ved gjennomføring av obligatoriske aktiviteter.

Å gjenbruke andres arbeid og framstille det som sitt eget (plagiering) er et typisk tilfelle som

er definert som fusk i eksamensreglementene. Men ikke enhver tekstlikhet er plagiering. All tekstlikhet må vurderes konkret med hensyn til omfanget av tekstlikheten og om likhetene er forklarlige, jf. forarbeidene til uhl. § 12-4, Prop. 126 L (2022–2023) punkt 16.4.4.3.

Sikt har i sin rapport fra mai 2024 om dagens bruk av studentarbeider til plagiatkontroll ved norske universiteter og høyskoler, lagt til grunn at lagring av studentarbeider i en database som tilhører den enkelte institusjon, og videre bruk av dette materialet til plagiatkontroll, både av studentens egne besvarelser og av besvarelser fra andre studenter (ved samme eller andre institusjoner), faller innenfor det institusjonen har anledning til. Sikt viser til at bruken av studentarbeider til plagiatkontroll er i samsvar med langvarig praksis, er hjemlet i universitets- og høyskoleloven, og at det forvaltningsrettslig er hjemmel til et slikt mindre inngrep i studentenes rettigheter. Etter en samlet vurdering anser Sikt det også som sannsynlig at det er inngått en underforstått avtale med studentene som hjemler slik bruk. For å unngå uklarheter i fremtiden, anbefaler likevel Sikt at universiteter og høyskoler omtaler bruk av plagiatkontrollverktøy i sine lokale eksamensforskrifter.

2.8.3 Høringsforslaget

I høringen redegjorde departementet for departementets vurdering av det rettslige grunnlaget for bruk av studentarbeider i plagiatkontroll.

Departementet redegjorde for at universitetene og høyskolene, etter uhl. § 11-6 første ledd, må anses å ha ansvar for både å kontrollere innleverte studentbesvarelser for plagiat og bruke de samme besvarelsene til plagiatkontroll av andre samtidige og senere studentbesvarelser. Departementet viste til at dette også har støtte i forarbeidene til den nye universitets- og høyskoleloven, der det er forutsatt at institusjonene bruker plagiatkontrollverktøy som automatisk sammenligner innleverte eksamener opp mot annet innlevert studentarbeid, se særlig Prop. 126 L (2022–2023) punkt 16.4 om uredelig opptreden og fusk, og særmerknadene til § 12-4.

Departementet så ingen grunn til å drøfte nærmere hvilke studentarbeider som er å anse som åndsverk, men viste til at det er lang praksis for å se på slike arbeider som åndsverk, og at det er klart at en del av dem har verkshøyde.

I høringen viste departementet til at det ikke er omstridt at det er viktig å kontrollere studentarbeider for plagiat. Det er også enighet om at bruk av studentarbeider til plagiatkontroll av

andre innleverte studentarbeider, slik plagiatkontroll-verktøyene fungerer i dag, innebærer en eksemplarframstilling etter åndsverkloven (åvl.) § 3 første ledd bokstav a. Slik bruk av studentarbeider utgjør et svært begrenset inngrep overfor den enkelte student. Departementet påpekte videre at bachelor- og masteroppgaver (når de er godkjent) som hovedregel er offentlige, og at de fleste masteroppgaver ligger tilgjengelig på nett.

Departementets vurdering var at det ikke vil bidra til noen vesentlig forbedring å etablere en egen hjemmel i universitets- og høyskoleloven som eksplisitt fastsetter at universiteter og høyskoler kan bruke studentarbeider til plagiatkontroll. Departementet viste til at dette ville medføre en kasuistisk regelverksutforming som ikke er ønskelig.

Oppsummert mente departementet at bruk av studentarbeider til plagiatkontroll må anses som del av universiteter og høyskolars ansvar etter uhl. § 11-6 første ledd. Samtidig så departementet at det er behov for å klargjøre overfor studentene hvilke vilkår de må godta for å ta eksamen, og herunder hvordan institusjonene kan bruke innleverte besvarelser (semesteroppgaver, eksamener mv.) til automatisert plagiatkontroll mv. Dette kan bidra til bedre informasjon både om plagiatkontroll og om institusjonens regler knyttet til eksamensgjennomføring og fusk.

Departementet foreslo på denne bakgrunn å videreføre gjeldende regelverk, men ba samtidig institusjonene om å regulere dette i sine eksamensreglement. Slik vil studentene framover få klar informasjon om hvilke vilkår som gjelder for å ta eksamen.

2.8.4 Høringsinstansenes syn

I alt 33 høringsinstanser uttalte seg om dette forslaget, av disse 19 universiteter og høyskoler. 26 støttet forslaget. Fire av disse ønsket primært nasjonal regulering. Seks tok ikke stilling eller gikk imot forslaget fordi de ønsker nasjonal regulering, og én instans (Datatilsynet) tok ikke stilling til forslaget. Ingen var imot bruk av studentarbeider i plagiatkontroll.

De som støttet forslaget var *Helse Vest RHF, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo, Høgskolen i Molde, vitenskapelig høgskole i logistikk, Høgskolen Kristiania, Nord universitet, Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU), Norges musikkhøgskole, Samisk høgskole – Sámi allaskuvla, Storbyuniversitetet OsloMet, Universitetet i Oslo, Universitetet i Sørøst-Norge, Universitetet i Tromsø – Norges arktiske universitet, VID vitenska-*

pelige høgskole, Universitets- og høgskolerådet, Norsk studentorganisasjon, Utdanningsforbundet, Unio, Akademikerne, Norsk tjenestemannslag, Tekna, Stipendiatorganisasjonen i Norge og Studentparlamentet ved OsloMet. Disse fire ønsket primært nasjonal regulering: *Høgskulen på Vestlandet, Norges handelshøyskole (NHH), Universitetet i Agder og Universitetet i Stavanger.*

Disse seks tok ikke stilling til eller gikk imot høringsforslaget fordi de ønsket denne type regulering på nasjonalt nivå: *Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir), Norges idretts-høgskole, Universitetet i Innlandet, Universitetet i Bergen (UiB), Forskerforbundet og Studentorganisasjonen ved Universitetet i Stavanger.* Forskerforbundet ønsket primært en regulering av dette i åndsverkloven.

HK-dir uttalte at det kan være fordelaktig å harmonisere på nasjonalt nivå hva studentene må godta av plagiatkontroll når de leverer en besvarelse eller tar eksamen. *UiB* påpekte at plagiatkontroll på tvers av institusjoner allerede finner sted, men uten et ensartet og regulert system. *UiB* mente det bør etableres et nasjonalt juridisk grunnlag som sikrer en enhetlig vurderingspraksis for plagiatkontroll i hele sektoren. Videre påpekes det at et nasjonalt samarbeid om plagiatkontroll vil være økonomisk formålstjenlig. *Studentorganisasjonen ved Universitetet i Stavanger* mente det bør være nasjonale regler om fusk og plagiat, slik at man har en forutsigbarhet på tvers av institusjonene.

Mange av høringsinstansene var opptatt av enhetlig og rettferdig praksis på tvers av institusjonene og av god informasjon til studentene. *NMBU* uttalte at «NMBU støtter departementets forslag om å la institusjonene selv regulere bruk av plagiatverktøy. Samtidig anser vi det som viktig med tydelige nasjonale rammer og veiledning som kan sikre en enhetlig og rettferdig praksis på tvers av sektoren.» Flere oppfordret til felles retningslinjer fra Universitets- og høgskolerådet. *Norsk studentorganisasjon* var opptatt av at institusjonene i sine lokale eksamensforskrifter tydeliggjør overfor studentene hvilke vilkår de må godta for å ta eksamen, samt hvordan institusjonene bruker og lagrer oppgavene.

Flere institusjoner opplyste om at de alt har gjennomført endringer som omtalt i høringen i sine eksamensforskrifter.

Datatilsynet tok ikke stilling til forslaget, men uttalte at vurderingen av behovet for sentral regulering bør vente til det er gjennomført personvern-vurderinger.

2.8.5 Departementets vurdering og forslag

Universiteter og høyskoler kontrollerer studentoppgaver og forskningsarbeider for plagiat ved sensur. Dette har institusjonene alltid gjort. Formen på, og omfanget av, plagiatkontrollen har imidlertid utviklet seg i takt med teknologiutviklingen.

Digitale verktøy har gitt institusjonene bedre muligheter til å kontrollere for plagiat. Samtidig gir den teknologiske utviklingen stadig opphav til nye muligheter til å plagiere. Plagiatkontroll fortsetter derfor å være avgjørende for at universiteter og høyskoler skal kunne sørge for at studentenes kunnskaper og ferdigheter blir vurdert på en faglig betryggende måte, og for at studentenes karakterer og vitnemål reflekterer faktisk kunnskapsnivå og faglige kvalifikasjoner.

Departementet mener at bruk av studentarbeider til plagiatkontroll må anses som del av universiteter og høyskolars ansvar etter uhl. § 11-6 første ledd, og at det ikke er behov for en egen hjemmel i universitets- og høyskoleloven som eksplisitt fastsetter at universiteter og høyskoler kan bruke studentarbeider til plagiatkontroll. Plagiatkontroll er en integrert del av den enkelte institusjons ansvar for å sørge for en upartisk og faglig betryggende prøving av studentenes kunnskaper og ferdigheter, og departementet mener det ikke er hensiktsmessig med nasjonal regulering av denne spesifikke delen av institusjonenes ansvar. De fleste institusjonene og bl.a. Norsk studentorganisasjon støtter dette.

Flere av institusjonene og *Norsk studentorganisasjon* påpekte et behov for en mer enhetlig praksis mellom institusjonene, og departementet legger til grunn at institusjonene følger opp dette gjennom for eksempel samarbeidet i Universitets- og høgskolerådet. Videre er det pågående samarbeidet mellom Sikt og de fleste institusjonene om anskaffelse og bruk av plagiatverktøy også en arena for samordning. *UiB* viste til at et nasjonalt samarbeid på plagiatkontroll kan være økonomisk formålstjenlig, og departementet vil oppfordre til slikt samarbeid.

Datatilsynet påpekte at vurderingen av reguleringsbehovene burde vente til det er foretatt en personvern-vurdering av tjenesten (verktøyet) som brukes for plagiatkontroll.

Det rettslige grunnlaget for institusjonenes behandling av personopplysninger i form av studentarbeider er personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav c, jf. universitets- og høyskoleloven § 2-8. Dette dekker både plagiatkontroll av innleverte arbeider, og bruk av tidligere innleverte

arbeider for å kontrollere nye innleveringer. Etter departementets vurdering er det ikke behov for ytterligere rettslig grunnlag. Sikt opplyser at de, som ledd i sitt arbeid med å anskaffe nytt plagiatkontrollverktøy på vegne av institusjonene, vil foreta en personvern vurdering etter kravene i personvernforordningen. De registrertes rettigheter knyttet til blant annet informasjon vil bli konkretisert og ivaretatt på en hensiktsmessig måte.

Innleverte studentarbeider blir i dag lagret i databaser bare hos den enkelte institusjon. De blir ikke lagret hos eksterne, heller ikke hos leverandørene av plagiatverktøy. Databasene blir heller ikke delt med andre institusjoner ved kontroll. Det er derfor ikke behov for et eget rettslig grunnlag for deling av studentarbeider mellom institusjonene. Universiteter og høyskoler har et ansvar for å drive kvalitetsutvikling av virksom-

heten sin. Innleverte studentarbeider ved institusjonen vil kunne være et naturlig utgangspunkt for evaluering av undervisningen og eksamensformen i de enkelte fagene. Departementet legger til grunn at institusjonene driver slik kvalitetsutvikling, og at det er anledning til å bruke studentarbeider fra egen institusjon til dette.

Departementets vurdering er at universitets- og høyskoleloven § 11-6 gir tilstrekkelig rettslig grunnlag for bruk av studentarbeider i plagiatkontroll og foreslår å ikke innføre en eksplisitt hjemmel for dette. Departementet legger til grunn at institusjonene regulerer bruk av studentarbeider i plagiatkontroll mv. i sine eksamensforskrifter. Slik vil studentene framover få klar informasjon om hvilke vilkår som gjelder for å ta eksamen.

3 Endringer i fagskoleloven

3.1 Bakgrunn

Stortinget vedtok i mai 2024 å endre lov 8. juni 2018 nr. 28 om høyere yrkesfaglig utdanning (fagskoleloven) § 14 a, slik at fagskolestudenter skal ha tilgang til et nasjonalt studentombud, jf. lovvedtak 61 (2023–2024). Endringen trer i kraft 1. august 2025 og flytter ansvaret for en studentombudsordning fra styret ved den enkelte fagskole til departementet. Departementet har delegert oppgaven med å etablere og drifte det nasjonale studentombudet til Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HK-dir). Det er bevilget 3 millioner kroner i statsbudsjettet til å etablere et nasjonalt studentombud i 2025.

Som følge av endringene er det også behov for noen mindre justeringer i fagskoleloven for å legge til rette for etableringen av et nasjonalt studentombud.

Kunnskapsdepartementet sendte 10. oktober 2024 forslag om endringer i fagskoleloven på høring. Høringsfristen var 15. desember 2024.

Høringen ble sendt til følgende høringsinstanser:

Departementene

Datatilsynet

Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

Likestillings- og diskrimineringsombudet

Nasjonalt fagskoleråd

Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen

Regelrådet for næringslivet

Statens råd for likestilling av funksjonshemmede

Statsforvalterne

Sysselmasteren på Svalbard

Utdanningsdirektoratet

Riksrevisjonen

Sametinget

Fylkeskommunene

Fagskolene (statlige, fylkeskommunale og private)

Oslo kommune

Oslo kommune – Utdanningsetaten

Universitetene og høyskolene (statlige og private)

Universitetssenteret på Svalbard

Abelia

Akademikerforbundet

Akademikerne

Arbeidsgiverforeningen Spekter

Association of Norwegian Students Abroad

Delta

Den norske Forleggerforening

Den Norske Jordmorforening

Den norske legeforening

Den norske tannlegeforening

Den norske veterinærforening

Dysleksi Norge

Econa

Elevorganisasjonen

Fagforbundet

Fellesorganisasjonen

Fiskebåtrederne Forbund

Fleksibel utdanning Norge

Folkehøgskolerådet

Forskerforbundet

Forum for fagskoler

Hovedorganisasjonen Virke

HØY

Innovasjon Norge

Kompetanseforbundet

Kristne Friskolers Forbund

KS

Landsorganisasjonen i Norge

Lærernes yrkesforbund

Maskinentreprenørenes Forbund – MEF

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring

Naturviterne

Nettverk for private høyskoler

Norges Bonde- og Småbrukarlag

Norges Døveforbund

Norges Fiskarlag

Norges forskningsråd

Norges Handikapforbund

Norges Juristforbund

Norges Rederiforbund

Norges Sjøoffisersforbund

Norges tekniske vitenskapsakademi
 Norsk barnebokinstitutt
 Norsk ergoterapeutforbund
 Norsk Fysioterapeutforbund
 Norsk Kulturskoleråd
 Norsk Lektorlag
 Norsk presseforbund
 Norsk psykologforening
 Norsk senter for menneskerettigheter
 Norsk studentorganisasjon
 Norsk tjenestemannslag
 Norske Fag- og Friskolers Landsforbund
 Næringslivets Hovedorganisasjon
 Organisasjon for norske fagskolestudenter
 Parat
 Rådet for offentlige fagskoler
 Samarbeidsrådet for yrkesopplæring
 Samfunnsviterne
 Samfunnsøkonomene
 Samskipnadsrådet
 Skolelederforbundet
 Skolenes landsforbund
 STAFO
 Stipendiatororganisasjonene i Norge
 Studentombudene
 Studentsamskipnadene
 Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening
 Unge funksjonshemmede
 Unio
 Universitets- og høyskolerådet
 Utdanningsforbundet
 Yrkesorganisasjonenes Sentralforbund

Departementet mottok høringsinnspill fra 17 høringsinstanser. Disse høringsinstansene hadde merknader til forslagene:

Forsvarsdepartementet

Nasjonalt fagskoleråd
 Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen

Buskerud fylkeskommune
 Nordland fylkeskommune

Fagskolen Kristiania AS
 Fagskolen Vestfold og Telemark
 Styret for Fagskolen Vestland

Abelia
 Norske Fag- og Friskolers Landsforbund
 Organisasjon for norske fagskolestudenter
 Studentombudene i Midt-Nord-samarbeidet og Sør-Øst-samarbeidet
 Universitets- og høyskolerådet

En privatperson

Disse høringsinstansene hadde ikke merknader til forslagene:

Vestfold fylkeskommune
 Vestland fylkeskommune

Fagskolen Innlandet

3.2 Gjeldende rett

Det følger av fagskoleloven § 14 a første ledd at alle fagskolestudenter skal ha tilgang til et studentombud. Det er styret ved fagskolen som har ansvaret for å sørge for dette. Studentombudet skal gi fagskolestudentene råd og hjelp i saker knyttet til deres studiesituasjon, jf. fagskoleloven § 14 a andre ledd første punktum.

Fagskolene velger selv hvordan de organiserer ordningen med studentombud, men det er et krav at studentene skal ha tilgang til ombudet. Fagskolene kan ha et eget studentombud eller samarbeide med andre i fagskolesektoren eller i universitets- og høyskolesektoren. Studentombudet må innplasseres i organisasjonen på en slik måte at uavhengigheten ivaretas best mulig.

Studentombudet skal være uavhengig av både fagskolen og studentene og kan derfor ikke instrueres i sitt virke, jf. fagskoleloven § 14 a andre ledd andre punktum. Fagskolen vil likevel ha administrativt ansvar for studentombudets virksomhet og kan gi rammer for ombudet i budsjett og mandat.

Studentombudets taushetsplikt følger av forvaltningsloven §§ 13 til 13 e og 13 g, med de pliktene og begrensningene som følger av disse reglene, jf. fagskoleloven § 14 a andre ledd tredje punktum. Studentombudets taushetsplikt er knyttet til ombudsrollen og gjelder uansett hvilken arbeidsgiver ombudet har.

Studentombudet kan ansettes på åremål, jf. fagskoleloven § 14 a tredje ledd. Åremålsperioden kan være fire til seks år, og ingen kan være ansatt på åremål i en sammenhengende periode på mer enn tolv år.

Det følger av fagskoleloven § 14 a fjerde ledd at departementet kan gi forskrift om studentombud. Slik forskrift er ikke gitt.

Fra 1. august 2025 overtar Kunnskapsdepartementet ansvaret for at fagskolestudentene har tilgang til et nasjonalt studentombud, se punkt 3.1. Innføringen av en nasjonal studentombudsordning endrer ikke ansvaret fagskolene har for stu-

dentenes rettigheter etter fagskoleloven. Det gjelder blant annet rettigheter tilknyttet læringsmiljø, eksamen, veiledning og informasjon. Det nasjonale studentombudet vil være et godt supplement til andre former for veiledning og rådgivning fagskolene har overfor studentene.

3.3 Høringsforslaget

Forslaget som ble sendt på høring knyttet seg til at studentombudsordningen legges om fra 1. august 2025, fra å være en lokal ordning til å bli nasjonal. For å legge til rette for en nasjonal studentombudsordning, foreslo departementet å presisere mandatet til studentombudet, å videreføre adgangen til ansettelse på åremål, å oppheve dobbeltreguleringen av studentombudets taushetsplikt og å videreføre at studentombudet skal være faglig uavhengig.

3.4 Høringsinstansenes syn

Totalt 17 høringsinstanser sendte inn høringssvar, hvorav 14 høringsinstanser uttalte seg om forslaget. Samtlige av disse høringsinstansene støttet hovedtrekkene i forslaget.

13 høringsinstanser uttalte seg om og støttet forslaget om å presisere studentombudets mandat i fagskoleloven. *Fagskolen Kristiania* framhevet i sitt høringsinnspill at en tydelig definisjon av ombudets rolle og ansvar vil sikre at både studentene og institusjonene har en klar forståelse for tjenestene som tilbys. *Norske Fag- og Friskolers Landsforbund (NFFL)* påpekte at det er positivt for studentene at ombudsfunksjonen er definert likt for studenter innen universitets- og høyskolesektoren og innen høyere yrkesfaglig utdanning.

To høringsinstanser hadde innspill til departementets forslag om å ikke ta inn en presisering i loven om at studentombudet selv kan bestemme om det skal bistå en student i en sak. *NOKUT* stilte spørsmålet om forslaget skal tolkes slik at det nasjonale studentombudet alltid skal bistå studentene, eller om dette skal avgjøres av ombudet selv. *Styret for Fagskulen Vestland* mente at det av pedagogiske grunner bør komme direkte fram av lovteksten at ombudet velger hvem det skal gi bistand til. *Styret for Fagskulen Vestland* viste til at presiseringen er inntatt i universitets- og høyskoleloven § 10-8, og at det av hensyn til sammenheng

mellom sektorene bør være lik regulering der det er mulig.

Ti høringsinstanser støttet forslaget om å ikke presisere i fagskoleloven at styret ved fagskolen skal ha ansvar for å gi nødvendig informasjon om studentombudet til studentene. *Studentombudene i Midt-Nord-samarbeidet og Sør-Øst-samarbeidet* framhevet i sitt høringssvar at styret ved fagskolene må utøve en aktiv informasjonsplikt ved å blant annet informere studentene om det nasjonale studentombudet ved studiestart. *NFFL* var imot forslaget og mente at ansvaret for å informere om studentombudsordningen er så viktig at det burde presiseres i fagskoleloven. *NFFL* framhevet at når studentombudsordningen blir nasjonal vil studentombudet få en plassering som kan virke fjernere for den enkelte fagskole og student. Det vil derfor være viktig å opprettholde skolenes bevissthet om plikten de har til å informere egne studenter om dette tilbudet.

Elleve høringsinstanser uttalte seg om og støttet departementets forslag om å videreføre adgangen til å ansette studentombudet på åremål. Flere av høringsinstansene framhevet at ansettelse på åremål bidrar til å sikre ombudets uavhengighet. *NOKUT* var positive til at åremålsansettelse videreføres, men mente at det burde stå at det nasjonale studentombudet *skal* ansettes på åremål.

Tolv høringsinstanser uttalte seg om departementets forslag om å oppheve dobbeltreguleringen av studentombudets taushetsplikt, hvorav elleve støttet forslaget. *Styret for Fagskulen Vestland* var imot forslaget og mente at taushetsplikten bør framgå av fagskoleloven § 14 a fordi studenter generelt ikke har detaljert kjennskap til forvaltningsloven og taushetspliktreglene. Denne høringsinstansen viste videre til at taushetsplikt er regulert av den tilsvarende bestemmelsen i universitets- og høyskoleloven § 10-8, og at det er behov for mest mulig lik regulering av de to sektorene.

Ingen av høringsinstansene var imot forslaget om å videreføre presiseringen om at studentombudet ikke kan instrueres i sitt virke.

To høringsinstanser hadde innspill om krav til kompetanse hos studentombudet, selv om dette ikke var omtalt i høringen. *NOKUT* og *Studentombudene i Midt-Nord-samarbeidet og Sør-Øst-samarbeidet* mente at det nasjonale studentombudet bør ha juridisk kompetanse. Sistnevnte framhevet også behovet for relasjonskompetanse.

3.5 Departementets vurdering

3.5.1 Mandat

Ordningen med studentombud har fungert relativt godt for fagskolestudentene etter at den ble lovfestet i 2019. Dette kommer til uttrykk i kartleggingen av ordningen med studentombud for fagskolestudenter fra HK-dir fra februar 2022. I kartleggingen står det at det er relativt stor enighet om hva som bør være studentombudets kjerneoppgaver, og dette tilsvarer det som allerede er studentombudets mandat etter fagskoleloven i dag. Det nasjonale studentombudet skal i utgangspunktet gi enkeltstudenter råd og hjelp i saker som er tilknyttet studiesituasjonen, uavhengig av om saken er av prinsipiell art eller stor betydning. Departementet foreslår derfor å bare gjøre endringer i fagskoleloven som presiserer studentombudets mandat. Forslaget tilsvarer i stor grad endringene som trådte i kraft i universitets- og høyskoleloven 1. august 2024.

Departementet foreslår å ta inn en presisering om at studentombudet skal bidra til å ivareta studentenes rettssikkerhet overfor fagskolen ved å gi råd og hjelp i saker som er knyttet til studentenes studiesituasjon. Presiseringen er i tråd med formålet med studentombudets arbeid, som er å bidra til at studentenes rettigheter og plikter ivaretas av fagskolen på best mulig måte, jf. Prop. 89 L (2018–2019) punkt 8.2.

Videre foreslår departementet å presisere at studentombudet ikke selv har myndighet til å avgjøre saker. Det følger av forarbeidene til fagskoleloven § 14 a at studentombudet ikke kan fatte vedtak. Forslaget innebærer følgelig ingen realitetsendring, bare en presisering i lovteksten. Studentombudet er uavhengig og kan fungere som megler ved behov, men representerer verken studenten eller fagskolen. Studentombudets rolle er primært å veilede studentene.

Departementet har etter en ny vurdering besluttet å foreslå å ta inn en presisering om at studentombudet selv kan bestemme om det skal bistå en student i en sak, slik *NOKUT* og *Styret for fagskolen Vestland* framhevet i sine høringsinnspill. Dette ble gjort i universitets- og høyskoleloven som trådte i kraft 1. august 2024. Det klare utgangspunktet er at studentombudet skal gi studenter råd og hjelp i saker som er knyttet til studiesituasjonen. Dette følger av studentombudets mandat. Det kan være ulike årsaker til at studentombudet gir begrenset eller ingen bistand i en sak. Studentombudet kan for eksempel velge å gi

begrenset eller ingen bistand i en sak, dersom saken faller utenfor studentombudets mandat.

Departementet har vurdert om det er behov for å presisere mer av mandatet til det nasjonale studentombudet i fagskoleloven, men har konkludert med at det ikke er hensiktsmessig. En for detaljert lovregulering av studentombudets mandat risikerer å begrense studentombudets effektivitet og fleksibilitet. Studentombudets hovedoppgave følger av fagskoleloven. Den er å gi enkeltstudenter råd og hjelp i saker knyttet til deres studiesituasjon. Det innebærer imidlertid ikke at studentombudet er strengt begrenset til å bare gjøre dette. En rekke studentombud innenfor universitets- og høyskolesektoren har i de lokale mandatene i oppgave å utarbeide halvårs- eller årsrapporter til institusjonens læringsmiljøutvalg, rektor eller styre. I tillegg har flere studentombud mandat til å fremme saker på eget initiativ direkte til institusjonens styre, og kan orientere rektor fortløpende om spesielt alvorlige saker eller saker av prinsipiell betydning. På samme måte kan det nasjonale studentombudet for fagskolestudentene gjennomføre noe annet arbeid, så lenge det ikke kommer i strid med studentombudets rolle eller går på bekostning av hovedoppgaven, som er å bistå enkeltstudenter.

Departementet foreslår å presisere at studentombudet skal bidra til å ivareta studentenes rettssikkerhet overfor fagskolen, at studentombudet ikke selv har myndighet til å avgjøre saker og at studentombudet selv kan bestemme om det skal bistå en student i en sak.

Departementet viser til forslag til fagskoleloven ny § 28 b andre og tredje ledd.

3.5.2 Plikt til å informere om studentombudet

En av utfordringene som trekkes fram i kartleggingen av ordningen med studentombud for fagskolestudenter fra 2022, er at mange studentombud får få henvendelser fra fagskolestudenter. En mulig årsak til dette er at ordningen kan være lite kjent blant fagskolestudentene. Departementet mener at det er viktig at det nasjonale studentombudet blir godt kjent og oppleves tilgjengelig for fagskolestudentene.

Endringen av studentombudsordningen for fagskolestudentene fra lokale studentombud til et nasjonalt studentombud i 2025 vil medføre at styret ved fagskolene ikke lenger har ansvar for å sikre at studentene har tilgang til et studentombud. Fagskolene står imidlertid nærmest studentene. For at den nye ordningen skal fungere

etter hensikten mener departementet at fagskolene må sørge for at studentombudsordningen er kjent blant studentene.

Etter fagskoleloven § 9 tredje ledd bokstav d har styret ved fagskolene ansvar for å sørge for at det blir gitt nødvendig informasjon og veiledning til studenter ved fagskolen. Departementet mener at dette ansvaret omfatter en plikt til å informere om det nasjonale studentombudet. Fagskolene kan for eksempel informere om det nasjonale studentombudet ved å ha informasjon om studentombudet lett tilgjengelig på nettsidene sine og i andre passende kanaler. Departementet er enig med *Studentombudene i Midt-Nord-samarbeidet og Sør-Øst-samarbeidet* i at fagskolene aktivt bør informere om studentombudet ved studiestart.

NFFL viste i sitt høringssvar til at ansvaret for å informere om studentombudsordningen er så viktig at det burde presiseres i fagskoleloven. Fordi styret ved fagskolene har en plikt til å informere om det nasjonale studentombudet etter fagskoleloven § 9 tredje ledd bokstav d, mener departementet at det ikke er nødvendig å presisere dette ytterligere i fagskoleloven.

3.5.3 Ansettelse på åremål

Ved lovfestingen av studentombudsordningen i 2019 ble det tatt inn i fagskoleloven § 14 a tredje ledd en regel om at fagskolene kan velge å ansette studentombud på åremål. Begrunnelsen var at åremålsansettelse kunne bidra til å forhindre at studentombudet og institusjonen fikk en tilknytning som var til hinder for ombudets uavhengighet, jf. Prop. 89 L (2018–2019) punkt 3.5.7. Departementet la også vekt på at studentombudet er en stilling der det er behov for faglig og administrativ nyorientering. Departementet presiserte i forarbeidene at adgangen til å ansette på åremål bare skulle benyttes når studentombudet var ansatt ved en fagskole.

Gjennom etableringen av et nasjonalt studentombud vil ikke studentombudet lenger være tilknyttet den enkelte fagskole. Når ansvaret for studentombudsordningen flyttes fra fagskolene til departementet, reduseres risikoen for at studentombudet blir for tett knyttet til fagskolene. Behovet for åremålsansettelse for å forhindre dette blir følgelig mindre. Samtidig kan det oppstå nye utfordringer knyttet til uavhengighet når studentombudsordningen blir nasjonal. Ansettelse på åremål vil kunne bidra til å forhindre at studentombudet får en tilknytning til statsforvaltningen som er til hinder for ombudets uavhengighet.

Dette tilsier at adgangen til åremålsansettelse bør videreføres.

Departementet mener at en ved å beholde adgangen til åremålsansettelse vil kunne legge til rette for faglig og administrativ fornyelse av det nasjonale studentombudet. På den andre siden kan ansettelse på åremål være et hinder for at studentombudet opparbeider seg kompetanse og erfaringer over tid, som er viktig for studentombudstjenesten. Departementet mener likevel at man ved å videreføre adgangen til åremålsansettelse på mellom fire og seks år, der et studentombud ikke kan være ansatt i mer enn tolv år sammenhengende, på en god måte balanserer hensynet til å sikre at studentombudet får bygget kompetanse og erfaringer i stillingen og hensynet til faglig og administrativ fornyelse. Departementet foreslår på bakgrunn av dette å videreføre adgangen til å ansette studentombud for en åremålsperiode på fire til seks år.

NOKUT foreslo i sitt høringssvar at det skal være et krav at det nasjonale studentombudet ansettes på åremål, til forskjell fra en adgang til åremålsansettelse. Departementet vurderer at behovet for å kunne gjøre tilpasninger av studentombudets organisering over tid tilsier at det bør være en adgang til åremålsansettelse, ikke en plikt.

Da studentombudsordningen ble lovfestet i 2019, presiserte departementet i forarbeidene at dersom en institusjon hadde ett studentombud som ledet et studentombudkontor med flere ansatte, skulle det bare være det studentombudet som ledet kontoret som kunne ansettes på åremål. Departementet mener at dette bør gjelde tilsvarende for det nasjonale studentombudet. Det vil si at dersom flere personer er ansatt for å fylle funksjonen til det nasjonale studentombudet, gjelder adgangen til åremålsansettelse bare for lederen av ombudet. Åremålsansettelse kan bare benyttes for én stilling ved det nasjonale studentombudet om gangen.

Departementet foreslår at adgangen til å ansette studentombud på åremål videreføres. Departementet viser til forslag til fagskoleloven ny § 28 b fjerde ledd.

3.5.4 Taushetsplikt

I Prop. 89 L (2018–2019) punkt 3.5.5 vurderte departementet om det skulle innføres en utvidet taushetsplikt for studentombudene ved universiteter, høyskoler og fagskoler. Departementet fant at reglene om taushetsplikt i lov 10. februar 1967 om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvalt-

ningsloven) i tilstrekkelig grad ville ivareta studentombudets og studentenes behov. Dette gjentok departementet i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 14.8.4 for studentombudene ved universiteter og høyskoler. Departementet mener det samme gjelder for det nasjonale studentombudet for fagskolestudenter. Svært få opplysninger i ombudets virke vil falle utenfor det som kan betegnes som studentenes «personlige forhold» i forvaltningsloven § 13 første ledd nr. 1. Departementet mener derfor at taushetsplikten i forvaltningsloven vil ivareta studentenes behov for at opplysninger gitt i forbindelse med studentombudstjenesten behandles konfidensielt.

Styret for Fagskulen Vestland skrev i sitt høringssvar at taushetsplikten bør framgå av fagskoleloven og viste blant annet til universitets- og høyskoleloven § 10-8. Departementet mener at man som hovedregel bør unngå dobbeltregulering. For studentombudene i universitets- og høyskolesektoren kan det på grunn av ombudenes uavhengige rolle og ulikheter i organisering muligens oppstå tvil om de «utfører tjeneste eller arbeid» for universitetet eller høyskolen etter forvaltningsloven § 13, og dermed om forvaltningslovens regler om taushetsplikt gjelder. For å tydeliggjøre for studentene at ombudene har taushetsplikt ble særregelen videreført i universitets- og høyskoleloven om at forvaltningslovens regler om taushetsplikt gjelder for studentombudene.

HK-dir har fått delegert oppgaven med å etablere og drifte det nasjonale studentombudet. HK-dir er et forvaltningsorgan etter forvaltningsloven. De som arbeider i det nasjonale studentombudet, vil følgelig være ansatt i et forvaltningsorgan og dermed være omfattet av reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven. Det vil derfor ikke kunne oppstå tvil om hvorvidt det nasjonale studentombudet er omfattet av reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven, slik tilfellet er for studentombudene i universitets- og høyskolesektoren. Departementet mener derfor at det ikke er nødvendig å videreføre dobbeltreguleringen av taushetsplikt for studentombudet i fagskoleloven, og foreslår å oppheve regelen i fagskoleloven om at studentombudet har taushetsplikt etter reglene i forvaltningsloven. Forslaget innebærer ikke en endring i reglene om taushetsplikt.

Departementet foreslår å oppheve dobbeltreguleringen av studentombudets taushetsplikt. Departementet viser til forslaget om å oppheve fagskoleloven § 14 a og å ikke videreføre § 14 a andre ledd tredje punktum i forslaget til ny § 28 b.

3.5.5 Faglig uavhengighet

Departementet mener det er en grunnleggende forutsetning for ombudsordningen at det nasjonale studentombudet er faglig uavhengig og dermed ikke skal kunne instrueres i sitt virke. Det europeiske nettverket for ombud i høyere utdanning framhever også dette. Studentene skal føle seg trygge på at studentombudet gir objektive råd og hjelp i saker tilknyttet deres studiesituasjon og at studentombudet opptrer nøytralt og upartisk. Den faglige uavhengigheten til det nasjonale studentombudet begrenser ikke departementets administrative ansvar, og departementet gir rammer for studentombudet i budsjett og mandat. Departementet foreslår at presiseringen om at studentombudet ikke kan instrueres i sitt virke videreføres. Departementet viser til forslag til fagskoleloven ny § 28 b andre ledd andre punktum.

3.5.6 Krav til kompetanse

Departementet har tidligere vurdert å lovfeste kompetansekrav til studentombudene for fagskoler, universiteter og høyskoler, se Prop. 89 L (2018–2019) punkt 3.5.6 og Prop. 126 L (2022–2023) punkt 14.8.4. Høringen inneholdt ikke forslag om krav til kompetanse til det nasjonale studentombudet. *NOKUT* foreslo imidlertid i sitt høringsinnspill å lovfeste et krav om juridisk kompetanse. *Studentombudene i Midt-Nord-samarbeidet og Sør-Øst-samarbeidet* framhevet også behovet for juridisk kompetanse. Departementet er enig i at det er en fordel at det nasjonale studentombudet har juridisk kompetanse. Etter departementets vurdering er det likevel ikke hensiktsmessig å lovfeste et krav om mastergrad i rettsvitenskap for å bli ansatt som studentombud. Flere argumenter taler mot en slik lovfesting. Et krav om mastergrad i rettsvitenskap vil snevre inn hvem som kan ansettes i en stilling som studentombud, og studentombudet har flere oppgaver knyttet til veiledning og informasjonsarbeid hvor det også er viktig med andre typer kompetanse. Departementet mener at HK-dir er nærmest til å vurdere hvilke kompetansekrav som bør stilles for de aktuelle stillingene, og at det ikke bør lovfestes et krav om at det nasjonale studentombudet må ha juridisk kompetanse.

3.5.7 Paragrafens plassering i loven

Paragrafen om studentombud er i dag plassert i kapittel 3 i fagskoleloven, som omhandler organiseringen av fagskoler. Siden departementet får

ansvaret for å tilby et nasjonalt studentombud fra 1. august 2025, mener departementet at paragrafen om studentombud tematisk passer bedre i kapitlet om studentenes rettigheter og plikter.

Departementet foreslår derfor å flytte paragrafen om studentombud til ny § 28 b i kapittel 5 om studentenes rettigheter og plikter.

4 Endringer i studentsamskipnadsloven

Lov 14. desember 2014 nr. 116 om studentsamskipnader (studentsamskipnadsloven) § 7 regulerer studentsamskipnadenes regnskapsplikt. Bestemmelsen slår fast at studentsamskipnadene har regnskapsplikt etter lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven).

Det følger av studentsamskipnadsloven § 7 andre ledd slik den lyder i dag at studentsamskipnadene kan begrense årsberetningen til opplysninger som nevnt i regnskapsloven § 3-3 andre ledd og femte til sjuende ledd. Regnskapsloven § 3-3 ble opphevet 1. januar 2018. Kravene til årsberetningens innhold som tidligere fulgte av § 3-3 andre og femte ledd, følger i dag av regnskapsloven § 2-2 andre og tiende ledd. Kravene som fulgte av regnskapsloven § 3-3 sjette og sjuende ledd, er tatt ut av regnskapsloven og er i dag regulert i lov 16. juni 2017 nr. 51 om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsloven) § 26 a.

Departementet foreslår at henvisningen til regnskapsloven i studentsamskipnadsloven § 7

andre ledd endres til regnskapsloven § 2-2 andre og tiende ledd. Endringen oppdaterer bestemmelsen i tråd med endringer i regnskapsloven og innebærer ingen realitetsendring.

Etter studentsamskipnadsloven § 7 tredje ledd skal studentsamskipnadene sende årsregnskapet og «årsmeldingen» til de organer som velger eller oppnevner styrets medlemmer, samt Riksrevisjonen og departementet. Studentsamskipnadsloven § 7 regulerer studentsamskipnadenes plikt til å utarbeide årsregnskap og årsberetning, og det er disse dokumentene som skal sendes til de nevnte organene etter § 7 tredje ledd. Det er derfor feil når studentsamskipnadsloven § 7 tredje ledd bruker ordet «årsmeldingen», istedenfor «årsberetningen». Departementet foreslår på denne bakgrunn at «årsmeldingen» i § 7 tredje ledd endres til «årsberetningen». Endringen retter opp i en feil og innebærer ingen realitetsendring.

Forslagene har ikke vært på høring da høring anses åpenbart unødvendig.

5 Økonomiske og administrative konsekvenser

5.1 Endringer i universitets- og høyskoleloven

Departementets forslag om at styret skal kunne delegere ansettelse uten utlysning for ekstraerverv (punkt 2.2) vil lette den administrative byrden for styrene ved institusjonene og kunne gi en mer effektiv saksbehandling av slike ansettelsessaker.

Forslaget om å oppheveplikten til å behandle ansettelse av prorektor, leder for avdeling og grunnenhet og administrerende direktør i innstillingsutvalg (punkt 2.3), vil føre til en kortere og enklere ansettelsesprosess og kan dermed innebære en ressursbesparelse for institusjonene i både tid og lønnskostnader.

Forslaget om å flytte hovedelementene ved institusjonskategoriene fra forskrift til lov (punkt 2.4) vil ikke ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Departementets forslag om endringer i oppnevning og valg av institusjonenes styre (punkt 2.5) innebærer en klargjøring av rammene for oppnevning og valg av medlemmer til institusjonenes styre. Forslaget vil ikke ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Forslaget om endringer i reglene om NOKUTs styre (punkt 2.6) innebærer en forenkling når

det gjelder valg av ansattrepresentant og en lovfesting av dagens praksis når det gjelder oppnevning av studentrepresentant. Forslaget innebærer ellers en klargjøring av rammene for oppnevning av medlemmer til NOKUTs styre. Forslaget vil ikke ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

Departementets forslag i punkt 2.7 er rettinger og tydeliggjøringer, og vil ikke ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

5.2 Endringer i fagskoleloven

Departementets forslag innebærer i all hovedsak presiseringer av gjeldende rett og vil dermed ikke ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

5.3 Endringer i studentsamskipnadsloven

Departementets forslag innebærer ingen realitetsendring. Forslaget vil dermed ikke ha vesentlige økonomiske eller administrative konsekvenser.

6 Merknader til lovforslaget

6.1 Endringer i universitets- og høyskoleloven

Til § 3-1

Andre, tredje og fjerde ledd er nytt. Nåværende andre ledd blir nytt femte ledd.

I *andre, tredje og fjerde ledd* er det fastsatt hva som er grunnvilkåret for å bli akkreditert som henholdsvis universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole. At det er «grunnvilkår» betyr at vilkårene i loven ikke er de eneste vilkårene for akkreditering. De øvrige vilkårene for akkreditering som universitet, vitenskapelig høyskole og høyskole er fastsatt i forskrift med hjemmel i loven § 3-2 fjerde ledd. De øvrige vilkårene er i dag regulert i universitets- og høyskoleforskriften §§ 1-1 til 1-4.

Det følger av *andre ledd første punktum* at institusjonen må ha rett til å tildele «minst én doktorgrad alene» for å få akkreditering som universitet. Vilkåret innebærer at institusjonen må ha selvstendig rett til å gi minst én doktorgrad.

Det følger av *andre ledd andre punktum* at doktorgrader som institusjonen selv tilbyr, inkludert fellesgrader, skal dekke «vesentlige deler» av institusjonens faglige virksomhet. Det innebærer at studietilbudene ved institusjonen normalt skal ha en overbygning i en doktorgrad. I tillegg skal de fleste studentene være tilknyttet studietilbud innenfor doktorgradsområdene. En institusjon kan likevel ha noen studietilbud som ligger utenfor hovedprofilen, som for eksempel er etablert som svar på lokal etterspørsel. Det er også fortsatt mulig å bygge opp et nytt fagområde, ved å starte med å akkreditere et bachelorprogram, bygge på med et mastergradsprogram og til slutt sikre den vitenskapelige kulturen i det nye fagområdet med et doktorgradsprogram. Det vil være opp til NOKUT og deres sakkyndige komité å vurdere om kravet til doktorgradsutdanning som dekker vesentlige deler av institusjonens faglige virksomhet, er oppfylt.

Med «fellesgrader» i *andre ledd andre punktum* menes grad som tildeles på grunnlag av et felles studietilbud mellom to eller flere institusjoner,

og som det gis ett felles vitnemål for. Hvis institusjonen har selvstendig doktorgradsrett på minst ett doktorgradsområde, kan fellesgrader med andre institusjoner tas med når det skal vurderes om institusjonens doktorgradsprogram dekker vesentlige deler av den faglige virksomheten. Et vilkår er at søkerinstitusjonen må være en likeverdig partner i fellesgraden. Med likeverdig partner menes at det tydelig framgår av avtalen om fellesgrad at institusjonene som samarbeider om fellesgraden, blant annet er ansvarlige for omtrent like mange studiepoeng i programmet.

For å bli akkreditert som vitenskapelig høyskole er det i *tredje ledd første punktum* krav om at institusjonen skal ha en «tydelig faglig profil». Hva som vil være en tydelig faglig profil, må ses i sammenheng med kravet i andre punktum og kravet i universitets- og høyskoleforskriften § 1-3 tredje ledd om at en vitenskapelig høyskole kan tilby flere doktorgradsstudier hvis disse er komplementære. Institusjonen skal ha rett til å tildele minst én doktorgrad alene.

I *tredje ledd andre punktum* kreves det at en «vesentlig del» av institusjonenes studietilbud, forskning eller kunstneriske utviklingsarbeid og faglige utviklingsarbeid skal være innenfor doktorgradenes faglige område. Dette kravet understøtter kravet i første punktum om at institusjonen må ha en tydelig faglig profil. Institusjonen kan ha noen studietilbud, eller noe forskning eller kunstnerisk utviklingsarbeid eller faglige utviklingsarbeid som er utenfor institusjonens profil, så lenge kravet til tydelig profil fremdeles er opprettholdt.

Det følger av *fjerde ledd* at institusjonen må ha akkreditering for minst ett studietilbud som gir rett til å tildele en bachelorgrad alene for å kunne få akkreditering som høyskole.

Endringene er omtalt i punkt 2.4.

Til § 3-4

I *fjerde ledd* er det lagt til et tillegg som gir departementet hjemmel til å trekke tilbake institusjonenes selvakkrediteringsmyndighet etter § 3-4 andre og tredje ledd dersom NOKUT har trukket

tilbake akkrediteringen av institusjonen på grunn av manglende oppfyllelse av standardene og kriteriene for akkreditering som er fastsatt i eller med hjemmel i §§ 3-1 til 3-4. NOKUTs hjemmel til å trekke tilbake akkrediteringen av en institusjon ved manglende oppfyllelse av standardene og kriteriene for akkreditering er regulert i § 3-6 femte ledd. NOKUTs tilbaketrekking av en institusjonsakkreditering som universitet, vitenskapelig høyskole eller høyskole, innebærer ikke automatisk at institusjonens selvakkrediteringsmyndighet bortfaller. I slike tilfeller kan Kongen med hjemmel i § 3-1 første ledd avgjøre at en institusjon ikke lenger skal tilhøre den institusjonskategorien akkrediteringen gjelder for. I så fall vil også institusjonens akkrediteringsmyndighet bortfalle, jf. § 3-4. Dersom institusjonen får beholde tilhørighet til institusjonskategorien, beholder institusjonen også sin selvakkrediteringsmyndighet med mindre departementet fatter vedtak om tilbaketrekking av institusjonens selvakkrediteringsmyndighet. Konsekvensen av at en institusjon mister myndigheten til å akkreditere egne studietilbud, er at institusjonen må søke NOKUT om akkreditering av nye studietilbud.

I første leddsetning i *fjerde ledd* er det også en mindre omformulering slik at det blir tydeligere at departementets adgang til å trekke tilbake en institusjons selvakkrediteringsmyndighet i tilfeller der en institusjon ikke tilfredsstiller kravene til kvalitetssikring, forutsetter at NOKUT har fattet vedtak om at institusjonen ikke har et tilfredsstillende kvalitetsarbeid. Dette er i samsvar med gjeldende rett, jf. særmerknaden til § 3-4 fjerde ledd i Prop. 126 L (2022–2023) punkt 23, men kommer ikke fram av nåværende ordlyd.

Endringen er omtalt i punkt 2.4.5.5.

Til § 3-10

I *første ledd første punktum* er det gjort en mindre språklig retting for å få tydeligere fram at vilkåret for å bruke en beskyttet tittel er at foreligger et godkjenningsvedtak om at utdanningen er faglig jevn god.

Nytt *første ledd tredje punktum* gir departementet hjemmel til å videreføre dagens forskriftsregulering av hvilke titler som er beskyttet etter forbudet mot å misbruke titler som gir inntrykk av å være av samme karakter som, eller som kan forveksles med, titlene etter §§ 3-7 til 3-9. Forskriftshjemmelen kan brukes for å fastsette i forskrift hvilke tidligere gradstitler som er beskyttet. Hvilke grader institusjonene kan tilby og hvilken

tittel de gir rett til, kan fastsettes med hjemmel i uhl. § 3-8 første ledd.

Endringen er omtalt i punkt 2.7.1.

Til § 4-4

Det er presisert i *første ledd* at medlemmene til institusjonens styre kan velges eller oppnevnes for *inntil* fire år og at medlem fra studentgruppen velges for *inntil* ett år. Formuleringen innebærer at begrensningen i oppnevningstid er en maksimumsgrense slik at det er anledning til å oppnevne og velge medlemmer i kortere perioder enn loven angir, f.eks. ved suppleringsoppnevninger.

I *femte ledd første punktum* er det gjort noen språklige justeringer og en presisering om at et styremedlem som har hatt vervet sammenhengende i åtte år ved begynnelsen av en periode, ikke kan gjenvelges eller gjenoppnevnes til styret *innenfor samme gruppe*. At begrensningen bare gjelder innenfor samme gruppe betyr f.eks. at en person som har fungert som styremedlem i kraft av å være studentrepresentant, kan velges som ansattrepresentant eller oppnevnes som eksternt styremedlem selv om vedkommende på det tidspunktet har fungert sammenhengende i vervet i åtte år.

Femte ledd nytt andre punktum innebærer at hvis et styremedlem har hatt vervet sammenhengende i åtte år, så er dette ikke til hinder for at vedkommende oppnevnes eller utpekes som styreleder.

I *sjette ledd* er det gjort en språklig endring ved at «valgkrets» er erstattet med «gruppe». Endringen er gjort fordi ikke alle medlemmene til styret velges og at «valgkrets» derfor er litt upresist. Endringen har ikke innholdsmessig betydning.

Endringene er omtalt i punkt 2.5.

Til § 7-4

Andre, tredje og fjerde ledd er opphevet.

Endringen er omtalt i punkt 2.3.

Til § 7-7

Nytt *tredje ledd* gir institusjonene myndighet til å ansette i ekstraerverv uten utlysning når særlige grunner tilsier det.

At myndigheten er gitt til «institusjonene» vil si at styret ved en institusjon kan velge å selv behandle ansettelser i ekstraerverv uten utlysning, eller delegere myndigheten i slike saker til andre ansettelsesorganer ved institusjonen. Til sammenligning gjelder unntaket i § 7-8 første ledd om

ansettelser i andre undervisnings- og forskningsstillinger uten utlysning bare for styret selv, og myndigheten kan ikke delegeres.

Angivelsen av hva som regnes som særlige grunner, er det samme som i § 7-8 første ledd, se særmerknad til § 7-8 i Prop. 126 L (2022–2023). En særlig grunn kan for eksempel være at det på et spesielt eller smalt fagfelt vurderes å bare være én aktuell kandidat som fyller en spesifikk kompetanse det er behov for ved institusjonen for å tilby undervisning eller forskning av høy kvalitet.

Nåværende tredje ledd blir fjerde ledd.

Endringen er omtalt i punkt 2.2.

Til § 8-1

Sjette ledd nytt første punktum gir departementet hjemmel til å gi forskrift om opptak til mastergradsstudier. Forskriftshjemmelen omfatter mastergradsstudier og erfaringsbaserte mastergradsstudier. Forskriftshjemmelen må ses i sammenheng med § 8-5 første ledd som gir departementet hjemmel til å gi forskrift om samordning av opptaket, men hjemmelen kan også brukes til å fastsette krav til opptak som ikke er samordnet. Forskriftshjemmelen omfatter både prosessuelle og materielle krav.

Sjette ledd andre punktum viderefører nåværende § 8-1 sjette ledd med en endring ved at «høyere grads studier» erstattes med «mastergradsstudier». Endringen har ingen innholdsmessig betydning da nåværende hjemmel i praksis bare gjelder for mastergradsstudier. Andre høyere grads studier er grunnutdanninger, og opptakskrav til slike studier er regulert med hjemmel i andre til femte ledd. Kravene som fastsettes av den enkelte institusjonen, må ligge innenfor rammen av de nasjonale reglene som departementet eventuelt fastsetter etter sjette ledd første punktum, samt andre nasjonale opptakskrav som er fastsatt i forskrift.

Endringen er omtalt i punkt 2.7.2.

Til § 11-9

Henvisningen i *sjette ledd* er rettet slik at den ikke viser til § 11-9, men § 11-8 hvor studenters rett til begrunnelse er regulert. Endringen er omtalt i punkt 2.7.4.

Til § 11-10

Henvisningene i *første ledd andre punktum* er rettet slik at det vises til de riktige paragrafene. Begrunnelse for klage er regulert i uhl. § 11-8,

ikke § 11-9, mens klage på formelle feil er regulert i § 11-9, ikke § 11-8. Endringen er omtalt i punkt 2.7.4.

Til § 11-12

Andre ledd nytt andre punktum gir departementet hjemmel til å gjøre unntak fra tilknytningskravet på 60 studiepoeng i første punktum. Endringen er omtalt i punkt 2.7.3.

Til § 12-2

Formuleringen i *første ledd første punktum* er endret slik at politiattesten kan kreves framlagt både ved opptak og underveis i studiet. Endringen er omtalt i punkt 2.7.4.

Til § 16-4

Det er gjort endringer i reglene for valg og oppnevning av medlemmer til NOKUTs styre. Det er også gjort flere språklige endringer for å skille tydeligere mellom valg og oppnevning av ulike medlemmer, og en omstrukturering av paragrafen.

Første ledd er videreført, men er bygget ut med et nytt *andre punktum*, som viderefører den delen av nåværende andre ledd første punktum som sier at styret skal bestå av ni medlemmer.

I *andre ledd* samles reguleringene om valg av ansattrepresentant. Første punktum viderefører delvis nåværende andre ledd tredje punktum, men sier at de ansatte i NOKUT skal velge den som skal være deres representant. Dette er en endring og innebærer at ansattrepresentanten ikke lenger skal oppnevnes av Kunnskapsdepartementet.

I *tredje ledd første punktum* presiseres det at styrets øvrige medlemmer inkludert leder oppnevnes av departementet.

Tredje ledd andre punktum viderefører nåværende andre ledd andre punktum, men med en endring som innebærer at det ikke lenger er et krav om at studentrepresentantene i styret må være aktive studenter, men at det må være personer som representerer studentene.

Tredje ledd tredje punktum innebærer at departementet vil være bundet av organisasjonenes forslag, slik at departementet må oppnevne studentrepresentanter blant kandidatene som organisasjonene foreslår. I samsvar med forskrift om representasjon av begge kjønn i statlige utvalg, styrer, råd, delegasjoner m.v. § 3 legger departementet opp til at de nasjonale studentorganisasjo-

nene må foreslå dobbelt så mange kandidater som trengs (det vil si to hver), og ett av hvert kjønn, slik at departementet kan ivareta likestillings- og diskrimineringsloven § 28 ved oppnevningen. Departementet vil kunne velge blant de som foreslås, og ta hensyn til både kjønn, geografisk tilknytning mv. ved oppnevningen. Departementet kan fastsette krav til kandidater som kan foreslås fra organisasjonene, og departementet kan også innhente forslag til flere kandidater enn to dersom det er behov for det. Dersom departementet ikke mottar forslag fra de nasjonale studentorganisasjonene innen en fastsatt frist, kan departementet finne en annen egnet måte å oppnevne studentrepresentanter på. Fristen må være rimelig. En annen egnet måte kan for eksempel være å innhente forslag fra lokale studentdemokratier.

I *fjerde ledd* er det presisert at oppnevnings- og valgperiodene er «inntil» to og fire år. Formuleringen innebærer at begrensning i oppnevningstid er en maksgrænse, slik at det er anledning til å oppnevne og velge medlemmer i kortere perioder, for eksempel ved suppleringer dersom et medlem må fratre midt i en periode.

Det følger av *fjerde ledd fjerde punktum* at kravene i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 første ledd skal oppfylles for studentrepresentantene og de øvrige medlemmene hver for seg. Det vil si at studentrepresentanter og de øvrige medlemmene, skal regnes hver for seg, slik at reglene om kjønns sammensetning må oppfylles for begge gruppene. Medlemmer og varamedlemmer innenfor de to gruppen skal også regnes hver for seg, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 28 andre ledd. Med «de øvrige medlemmene» siktes det til medlemmene som oppnevnes av departementet jf. tredje ledd. Ansattrepresentanten velges av og blant de ansatte, og kravene i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 gjelder dermed ikke.

Endringen er omtalt i punkt 2.6.

6.2 Endringer i fagskoleloven

Til § 28 b

Paragrafen viderefører i stor grad nåværende § 14 a med enkelte presiseringer og mindre endringer.

Første ledd viderefører nåværende § 14 a første ledd med de endringene som ble vedtatt i lovvedtak 61 (2023–2024).

I *andre ledd første punktum* videreføres nåværende § 14 a andre ledd første punktum med noen

mindre språklige endringer. I tillegg er det lagt til en leddsetning som presiserer at studentombudet skal bidra til å ivareta studentenes rettssikkerhet overfor fagskolen. Formålet med studentombudets arbeid er i all hovedsak å bidra til at studentenes rettigheter og plikter ivaretas av fagskolen på en best mulig måte. Dette skal skje gjennom råd og hjelp i saker som er knyttet til studentenes studiesituasjon, men likevel ikke slik at studentombudet fungerer som en partsrepresentant for studentene overfor fagskolen i enkeltsaker. Det nasjonale studentombudet for fagskolestudentene kan gjennomføre noe annet arbeid, så lenge det ikke kommer i strid med studentombudets rolle eller går på bekostning av hovedoppgaven, som er å bistå enkeltstudenter.

Andre ledd andre punktum viderefører nåværende § 14 a andre ledd andre punktum.

I *andre ledd tredje punktum* er det presisert at studentombudet selv kan bestemme om det skal bistå en student i en sak. Det klare utgangspunktet er fremdeles at studentombudet skal gi studenter råd og hjelp i saker som er knyttet til studiesituasjonen, men presiseringen tydeliggjør at det kan være tilfeller hvor studentombudet kan gi begrenset eller ingen bistand. Det kan være ulike årsaker til at det er aktuelt, for eksempel dersom saken faller utenfor studentombudets mandat.

Tredje ledd er nytt sammenlignet med nåværende § 14 a og presiserer at studentombudet ikke selv har myndighet til å avgjøre saker. Studentombudet skal primært veilede studentene og har ingen beslutningsmyndighet til å avgjøre saker ombudet involveres i. Studentombudet fatter ikke vedtak i enkeltsaker.

Fjerde og femte ledd viderefører nåværende § 14 a tredje og fjerde ledd.

Endringene er omtalt i punkt 3.

6.3 Endringer i studentsamskipnadsloven

Til § 7

Paragrafen viderefører nåværende § 7 med enkelte endringer som følge av endringer i regnskapsloven.

I *andre ledd* er henvisningen til regnskapsloven oppdatert som følge av endringer i regnskapsloven.

I *tredje ledd* er «årsmeldingen» rettet til «årsberetningen».

Endringene er omtalt i punkt 4.

Kunnskapsdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og studentsamskipnadsloven (ekstraerverv, innstillingsutvalg mv.).

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og studentsamskipnadsloven (ekstraerverv, innstillingsutvalg mv.) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til lov om endringer i universitets- og høyskoleloven, fagskoleloven og studentsamskipnadsloven (ekstraerverv, innstillingsutvalg mv.)

I

I lov 8. mars 2024 nr. 9 om universiteter og høyskoler gjøres følgende endringer:

§ 3-1 andre til fjerde ledd skal lyde:

Et grunnvilkår for akkreditering som universitet er at institusjonen har rett til å tildele minst én doktorgrad alene. Doktorgrader som institusjonen selv tilbyr, inkludert fellesgrader, skal dekke vesentlige deler av institusjonens faglige virksomhet.

Et grunnvilkår for akkreditering som vitenskapelig høyskole er at institusjonen har en tydelig faglig profil og at institusjonen har rett til å tildele minst én doktorgrad alene. En vesentlig del av institusjonens studietilbud, forskning eller kunstneriske utviklingsarbeid og faglige utviklingsarbeid skal være innenfor doktorgradenes faglige område.

Et grunnvilkår for akkreditering som høyskole er at institusjonen har akkreditering for minst ett studietilbud som gir rett til å tildele en bachelorgrad alene.

§ 3-1 nåværende andre ledd blir nytt femte ledd.

§ 3-4 fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan trekke tilbake akkrediteringsmyndigheten etter andre og tredje ledd dersom NOKUT har funnet at en institusjon ikke tilfredsstiller kravene til kvalitetssikring som er fastsatt i eller med hjemmel i § 3-5, eller dersom NOKUT har trukket tilbake akkrediteringen av en institusjon på grunn av manglende oppfyllelse av standardene og kriteriene for akkreditering som er fastsatt i eller med hjemmel i §§ 3-1 til 3-4.

§ 3-10 første ledd skal lyde:

Titler etter §§ 3-7 til 3-9 kan bare brukes ved oppnådd grad eller ved godkjenning av utenlandsk utdanning som faglig jevn god med norsk grad etter § 9-4. Det er forbudt å bruke titler som uriktig gir inntrykk av å være av samme karakter som disse titlene, eller som kan forveksles med

dem. Departementet kan gi forskrift om hvilke titler som er beskyttet.

§ 4-4 første ledd skal lyde:

Styremedlemmer som er ansatt ved institusjonen, og varamedlemmene for dem, velges for inntil fire år. Styremedlemmer fra studentgruppen, og varamedlemmene for dem, velges for inntil ett år. Eksterne styremedlemmer, og varamedlemmene for dem, oppnevnes for inntil fire år.

§ 4-4 femte og sjette ledd skal lyde:

Et styremedlem som har fungert sammenhengende i vervet i åtte år ved begynnelsen av en periode, kan ikke gjenvelges eller gjenoppnevnes til styret innenfor samme gruppe. At et styremedlem har fungert sammenhengende i vervet i åtte år, er ikke til hinder for at vedkommende oppnevnes eller utpekes som styreleder.

Kravene i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 om representasjon av begge kjønn skal være oppfylt innen den enkelte gruppe.

§ 7-4 andre til fjerde ledd oppheves.

§ 7-7 nytt tredje ledd skal lyde:

Dersom særlige grunner taler for det, kan institusjonene ansette personer i ekstraerverv uten at stillingen er lyst ut først.

§ 7-7 nåværende tredje ledd blir nytt fjerde ledd.

§ 8-1 sjette ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrift om opptak til mastergradsstudier. Institusjonene kan gi forskrift om faglige minstekrav ved opptak til mastergradsstudier.

§ 11-9 sjette ledd skal lyde:

Dersom en student har krevd begrunnelse etter § 11-8 eller klaget på karakteren etter § 11-10, løper fristen for å klage på formelle feil fra

studenten har fått begrunnelsen for karakteren eller resultatet fra klagen på karakteren.

§ 11-10 første ledd andre punktum skal lyde:
Dersom studenten har *krevd* begrunnelse etter § 11-8 eller klaget på formelle feil etter § 11-9, løper klagefristen fra studenten har fått begrunnelsen for karakteren eller resultatet av klagen på formelle feil.

§ 11-12 andre ledd nytt andre punktum skal lyde:
Departementet kan gi forskrift om unntak fra kravet om minst 60 studiepoeng.

§ 12-2 første ledd andre punktum skal lyde:
Attesten kan kreves framlagt *ved* opptak og underveis i studiet.

§ 16-4 første til fjerde ledd skal lyde:

NOKUT skal ledes av et styre som har det overordnede ansvaret for virksomheten og NOKUTs avgjørelser. *Styret skal bestå av ni medlemmer, inkludert styrets leder.*

Ett medlem skal velges av og blant NOKUTs ansatte og skal ha stemmerett i saker som angår de ansattes forhold. Ansattrepresentanten skal velges for inntil fire år. De ansatte skal for samme periode velge personlig varamedlem for ansattrepresentanten.

De øvrige medlemmene og styrets leder skal oppnevnes av departementet. Det skal være én representant for studenter i høyere utdanning og én representant for studenter i høyere yrkesfaglig utdanning. Departementet skal oppnevne studentrepresentantene etter forslag fra nasjonale studentorganisasjoner eller på annen egnet måte dersom det ikke mottar slikt forslag innen en fastsatt og rimelig frist.

Styrets medlemmer skal oppnevnes for inntil fire år. Studentrepresentantene skal oppnevnes for inntil to år. Departementet skal for samme periode oppnevne varamedlemmer, inkludert personlige varamedlemmer for studentrepresentantene. Kravene i likestillings- og diskrimineringsloven § 28 første ledd skal oppfylles for studentrepresentantene og de øvrige medlemmene hver for seg.

§ 16-4 nåværende fjerde og femte ledd blir femte og sjette ledd.

II

I lov 8. juni 2018 nr. 28 om høyere yrkesfaglig utdanning gjøres følgende endringer:

§ 14 a blir ny § 28 b og skal lyde:

§ 28 b *Nasjonalt studentombud*

Fagskolestudenter skal ha tilgang til et nasjonalt studentombud.

Studentombudet skal gi fagskolestudenter råd og hjelp i saker som er knyttet til *studiesituasjonen, og bidra til å ivareta studentenes rettssikkerhet overfor fagskolen*. Studentombudet kan ikke instrueres i sitt virke. *Studentombudet kan selv bestemme om det skal bistå en student i en sak.*

Studentombudet har ikke selv myndighet til å avgjøre saker.

Ansettelse på åremål kan benyttes for studentombud. Åremålsperioden kan være fire til seks år. Ingen kan være ansatt på åremål etter denne bestemmelsen i en sammenhengende periode på mer enn tolv år.

Departementet kan gi forskrift om studentombud.

III

I lov 14. desember 2007 nr. 116 om studentsamskipnader skal § 7 andre og tredje ledd lyde:

Årsberetningens innhold kan begrenses til opplysninger som nevnt i regnskapsloven § 2-2 *andre og tiende ledd.*

Årsregnskapet og årsberetningen skal sendes de organer som velger eller oppnevner styrets medlemmer samt Riksrevisjonen og departementet.

IV

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de ulike reglene til ulik tid.